

ČASOPIS ZA
NEGOVANJE
DUHOVNE KULTURE

TAJNI ZAČIN

VAPAJ IZ VRLOG NOVOG SVETA

ČUDO ZA DOLAR I JEDANAEST CENTI
RUBAIJE

DANAS SI PRED BOGOM

DESET BOŽJIH ZAPOVESTI PREMA RUDOLFU
ŠTAJNERU
USUD

SPOZNAJ SAMOG SEBE (1)

DODIR LJUBAVI
KO TO BEŠE DRAGUTIN GOSTUŠKI...?

TRI ČVORA

SVETLOST I TAMA
U ROPSTVU

VELIČANSTVENI BRED DEKSTER, TITO I GAVRILO PRINCIP

DESET ZAPOVESTI ZA RODITELJE
PLANINA, ČOVEK, BILJKA

BR0J 14

20
24

A dark green, paneled door is the background. In the center, a circular wreath of evergreen branches is decorated with cinnamon sticks, a pinecone, a star-shaped ornament, and a plaid bow. A white ribbon with a black pattern hangs from a gold-colored octagonal handle above the wreath. A gold-colored mail slot is visible at the bottom center of the door.

SADRŽAJ

- VAPAJ IZ VRLOG NOVOG SVETA -
Đorđe Spasić
- ČUDO ZA DOLAR I JEDANAEST CENTI -
Bruno Ferrero
- RUBAIJE -
Milan Dujmović
- DANAS SI PRED BOGOM -
Autor nepoznat
- DESET BOŽJIH ZAPOVESTI PREMA RUDOLFU ŠTAJNERU -
Priredio Nenad Đurić
- USUD -
Ljiljana Bralović
- SPOZNAJ SAMOG SEBE (1) -
Nebojša Nikolić
- DODIR LJUBAVI -
Autor nepoznat
- KO TO BEŠE DRAGUTIN GOSTUŠKI...? -
Jevđenije Đokić
- TRI ČVORA -
Autor nepoznat
- SVETLOST I TAMA -
Dr vet.med Vladimir Terzin
- U ROPSTVU -
Desanka Maksimović
- VELIČANSTVENI BRED DEKSTER,
TITO I GAVRILO PRINCIP -
Momo Cvijović
- DESET ZAPOVESTI ZA RODITELJE -
Januš Korčak
- PLANINA, ČOVEK, BILJKA -
Borisav Čeliković

Poštovani čitaoci, pitanje je: kako se ugrejati u ove hladne dane...? Lako je što se tela tiče, malo vatre, i - eto: temperatura se diže, ali kako ćemo ugrejati naše srce, našu dušu? Dobrotom i pozitivnim mislima. Nežnošću i ljubavlju. Pažnjom i lepotom. Iskrenošću i poštenjem. Unutrašnja vatra se teško pali, ali kada se upali...

Mnoge od nas, zima podseća na tamu, beznađe i hladnoću... Neke pak, na: strpljenje, spremnost i nadu. I dok zima može biti usamljena i predstavljati očaj, ona je i godišnje doba koje dolazi pre proleća. A proleće je vreme novih početaka, nade i radosti. I kao što Percy Bysshe Shelly tako elokventno piše u Odi zapadnom vetru: *"Ako zima dođe, može li proleće biti daleko iza..?"* Naravno da ne. Zato nas strpljenje i nada ne smeju napuštati.

Zima simbolizuje i period tihog razmišljanja - kontemplaciju. To je vreme da posmatramo sebe i osiguravamo da tama ne nadjača naš potencijal rasta. Jer, kako kaže Pitagora: *"Slušajmo i bićemo mudri... početak mudrosti je - tišina..."* Zima je period samorefleksije i pripreme za nove početke koji su pred nama.

Voleli bismo da naše tihovanje i samorazvoj donesu ukupan boljitak u našim životima.

Slavski dani, NOVA GODINA, Božić najpre 25. decembra, pa 7. januara su dani opuštanja, dani slavlja - dani poklona. Dani opraštanja i rasterećenja duše, dani radosti i dani molitve i sjedinjenja. Bar tih nekoliko dana pokušajmo da ne mislimo o neizvesnosti i nerešenim problemima koje, evidentno, prenosimo u sledeću godinu.

Dragi prijatelji, uživajte u predstojećim praznicima sa svojim najmilijima. Želimo da Vam sledeća godina donese mira i blagostanja, ljubavi i vere, i toliko željenog - normalnog života.

Puno Vas vole i žele Vam SREĆNU NOVU GODINU,

Branislav Denis Božović i Dragan Đurić

Dorđe Spasić

VAPAJ IZ VRLOG NOVOG SVETA

*O čuda! Kol'ko je mnogo divnih bića ovde! Kako je lep taj ljudski rod!
O, vrli novi svete, što u sebi imaš takve ljude!* (Šekspir, Bura)

Pored toga što navedeni stihovi pripadaju Šekspirovoj Buri, njima započinje i jedan od značajnijih romana 20. veka – "Vrli novi svet" Oldosa Hakslija. Verujem da je ovaj znameniti roman mnogima poznat, ali вреди prisetiti se njegove radnje, makar ukratko, u suštinskim delovima.

"Vrli novi svet" opisuje društvo budućnosti, sa specifičnim načinom života i zasebnim simbolima i vrednostima. Božanska figura takvog društva je Henri Ford, industrijalac koji je za pisca oličenje pohlepe i materijalističkog pogleda na svet. To društvo se zaklinje Fordu, prinosi mu žrtve, krst je zamenjen slovom T, što je oznaka čuvenog Fordovog modela iz 1908. godine, a čak se i vreme računa od nastanka Forda T, prvog automobila koji je proizveden na traci, za masovno tržište.

Hakslijevo društvo budućnosti potpuno je suprotno onom što bi se u nekom svakodnevnom govoru nazvalo tradicionalnim društvom. Nema emocije i ljubavi, nema prirodnog razmnožavanja već ljudi nastaju mehanički, na traci, baš kao pomenuti model automobila. Na samom rođenju, čovek je već svrstan u određenu kastu, i od samog početka nad njim se sprovodi postupak hipnopedije – učenja u snu, kojim se formiraju obrasci njegovog ponašanja, svest o pripadnosti kasti, odnos prema drugim kastama (mržnja i netrpeljivost), i celokupno poimanje života. Na takav način, u ljudima se usađuje ljubav prema svojoj sudbini i društvenoj poziciji (čitaj: prema svom ropstvu).

Još jedan bitan aspekt društvenog programiranja, jeste stvaranje prezira i negativan refleks prema samoći, dubljem promišljanju i kritičkom pogledu na sebe i svet. Sve ono što pripada „starom svetu“ zabranjeno je, a naročito značajne humanističke i

religijske knjige. Vreme od nastanka želje pa do njenog ispunjenja svedeno je na minimum, svi žele sve i odmah, a to i dobijaju; svako pripada svakome, pa tako ne postoji nikakav oblik ljubavi prema konkretnoj osobi. Biti sam u ovakvom društvu, postaviti sebi teška pitanja i tražiti još teže odgovore, zaviriti u sopstvene dubine i upoznavati sebe, pomatrati društvo na kritički način predstavlja reakcionaran čin najvišeg ranga. U slučaju da neko ne može da poništi svoju samoću gužvom, bukom ili razvratom, tu je droga (soma), pa tako jedna od hipnopedijskih mantri glasi: „Gram u pravi čas – to je pravi spas.“

Sve prethodno navedeno moglo bi se okarakterisati kao simpatična naučno -fantastična ideja i zanimljiva struktura, da nemamo situaciju u kojoj moderno društvo sve više liči na društvo Vrlog novog sveta. Osvrnemo li se, shvatićemo da više ništa iz Hakslijeve knjige nije simpatično. Istina, niko nas još nasilno ne priključuje na aparate koji će nas programirati, ali pojavom i sveprisutnošću tehnologija čovek konstantno biva zapljuskivan raznoraznim uticajima, počev od tradicionalnih televizijskih i štampanih medija, pa sve do interneta. Stoga, zašto bi nas bilo ko i priključivao, kada to činimo sopstvenom voljom? Očito je da, nalik na hakslijevsko društvo, pojedinac prihvata i ljubi svoje ropstvo, taj zlatni kavez o kome je još Dostojevski pisao. Religijski ili, ako hoćete, uzvišeni simboli i život usmeren ka tim simbolima, sve više gube na značaju (što je stupanj razvoja društva koji je jasno naznačio Osvald Špengler u Propasti Zapada), a zamenjuju ih konzumerizam, najjeftiniji oblici zabave i povlađivanje sopstvenim najprimitivnijim nagonima, čime se dobija novo božanstvo.

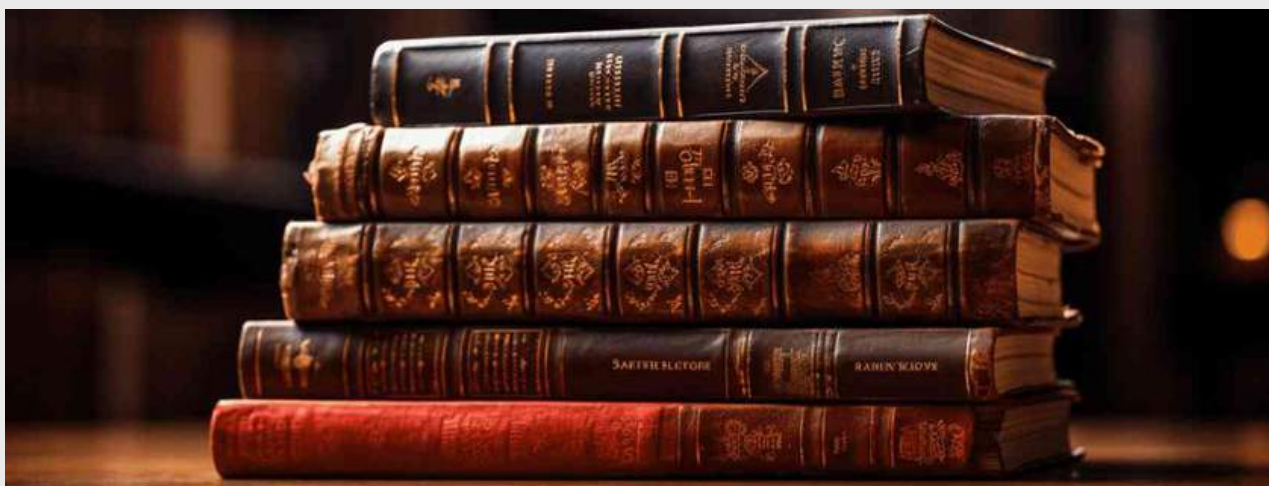
Oduzmite čoveku, s jedne strane, molitvu i oduzmite mu, sa druge, pristup internetu – šta će mu teže pasti od ta dva?

Ukoliko razbijemo fasadu društva, koja često ukazuje na nekakav napredak, ispod blistavosti, šarenila i osmeha dočekaće nas nemir, osećaj izolovanosti i otuđenja, bezizlaz i bol. Tako nastaje začarani krug. Kako bi smanjio tu bol, čovek se trudi da na svaki način pobegne od sebe, da otupi čula, da privremeno zamaskira ono što ga tišti, a, istovremeno, takav vid (anti)egzistencije samo povećava prazninu i bol. Zanimljivo je kako čovek, i pored silnih uređaja koji „olakšavaju svakodnevni život“, nikad manje vremena nije imao! Svi su stalno zauzeti, prepuni planova i u neprestanoj žurbi.

Ko ili šta nas to juri, od čega bežimo? Kakva nam je to neman za petama? – Izgleda da je taj monstrum ništa drugo do bol koju osećamo duboko u sebi, mnogo mučnija od one telesne. Bežimo od nje, ali, budući da se nalazi u nama, to nikako ne uspevamo. Pitanje koje se dalje postavlja je: šta uzrokuje tu bol, iz čega ona izranja? Odgovor nije preterano težak, i on glasi – iz praznine, iz odsustva unutrašnjeg sadržaja. Govoreći o duhovnom aspektu života, nema te boli koju nije izazvala praznina.

Zato nam je potrebna najveća hrabrost, a ona ne podrazumeva suludo kockanje sa darom života, kako se često tumači i banalizuje. Naprotiv, najveća hrabrost podrazumeva suočavanje sa sopstvenom prazninom, zavirivanje u sebe i vapaj Bogu, jer On je taj koji nas ispunjava sadržinom; sve van božanske sadržine je praznina, a samim tim i bol.

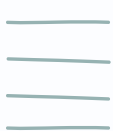
Nažalost, te hrabrosti često nema, pa čovek čitav život provodi u nekoj vrsti bekstva, koje može imati najrazličitije forme, od bežanja u svet psihoaktivnih supstanci, alkohola i kocke, pa sve do, naizgled, plemenitih formi poput preteranog rada, čitanja i tome slično. Svaki takav akt predstavlja zatvaranje zidina svoje duše za Hrista i večnost, a samim tim i za zajednicu. U tim trenucima čini nam se da smo izolovani od svega, da sve zavisi od nas, a da smo istovremeno nemoćni da bilo šta učinimo. Zaista, sami ne možemo ništa, dok sa Bogom možemo sve!

Bol koji praznina izaziva jeste strašan, ali вреди neprestano imati na umu reči vladike Atanasija: „Jesu bure, jesu vihori, al nismo ni mi slamke”. Recept je samo jedan: usporiti, pomoliti se, razrušiti zidine kojim smo opasali dušu i primiti božanski sadržaj. Tada će se sve posložiti kako treba, a ne kako drugi zahtevaju od nas. U suprotnom, bićemo samo još jedna cigla nestabilne građevine u nastajanju – društva Vrlog novog sveta.

Bruno Ferrero

**ČUDO ZA DOLAR I
JEDANAEST CENTI**

Ovo je istinita priča o osmogodišnjoj devojčici koja je verovala da ljubav može biti čudesna. Njen mali brat je morao da umre zbog tumora na mozgu. Roditelji su bili siromašni, ali su založili svoju imovinu i učinili sve da ga spasu.

Jedne je večeri otac rekao uplakanoj majci:

- Draga, ne može ovako dalje, mislim da smo došli do kraja, njega može spasiti samo čudo.

Devojčica je sve slušala pritajena u uglu sobe. Otrčala je u svoju sobu, razbila kasicu i tiho otrčala do obližnje apoteke. Strpljivo je čekala, a kad je došla na red, propela se na prste te pred apotekara i sasula sav svoj sitniš.

- Šta bi ti htela, dušo?

- To je za moga brata, gospodine, jako je bolestan. Došla sam kupiti čudo.

- Nisam te najbolje razumeo, reče apotekar.

- Zove se Andrija. Ima nešto što mu raste na glavi, tata kaže da je gotovo, da ga samo čudo može spasiti. Ja jako volim svoga brata, zato sam donela sav svoj novac da kupim čudo.

Apotekar se tužno nasmeši i odgovori:

-- Ali mi ne prodajemo čuda...

- Ako nema dovoljno novaca, mogu ja još da potražim. Koliko košta jedno čudo?

U apoteci se zatekao visok i naočit čovek ozbiljnog lica koji je sa zanimanjem pratio razgovor. Dok je apotekar nemoćno širio ruke, devojčica je uplakana sakupljala svoje novčiće. Visoki čovek joj priđe i upita:

- Zašto plačeš, mala?... Šta se dogodilo?

- Gospodin apotekar mi ne želi prodati čudo i neće da mi kaže koliko ono košta. To je za mog brata Andriju, koji je jako bolestan. Mama kaže da mora na operaciju, a tata da to ne možemo platiti i da Andriju može samo čudo spasiti. Zato sam donela sve što sam imala.

- Koliko imaš?

- Dolar i jedanaest centi... Ali znate..., dodade tiho, ...ako treba, mogu tražiti još novca...

Čovek se nasmeši i reče:

- Mislim da neće trebati. Čudo za tvoga brata košta upravo dolar i jedanaest centi...!

Jednom rukom je pokupio sitniš, a drugom nežno uzeo devojčicu za ruku.

- Povedi me svojoj kući, reče devojčici, želeo bih da vidim tvoga brata i da razgovaram sa tatom i mamom. Možda uspemo da pronađemo čudo koje im treba.

Otmeni visoki gospodin i devojčica izađoše iz apoteke držeći se za ruke.

Taj čovek je bio profesor Carlton Armstrong, jedan od najpoznatijih svetskih neurohirurga. Operisao je malog Andriju, koji se za nekoliko nedelja potpuno oporavio.

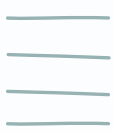
- Ova je operacija pravo čudo, rekla je mama. - Pitam se samo koliko je koštala...

Devojčica se nasmešila ne rekavši ništa, znala je da je čudo koštalo dolar i jedanaest centi. Naravno, ljubav i vera Andrijine sestrice su uračunati u cenu...

Milan Dujmović

RUBAIJE

Milan Dujmović

RUBAIJE*

(Iz neobjavljene zbirke poezije „Smrt pesnika“)

Ti zahvalan budi za radost i tugu,
Da bi sreću tak'o patnja ti je dana,
Tu gde tražiš jednu, naći ćeš i drugu,
Sve je samo sudbe igra neprestana.

Juče je bilo, danas, već prošlo,
Sad, dok se snilo, sutra već došlo.
List je na vetru vreme što brodi,
Mesec na nebu, lik mu u vodi.

Život ti je to istina,
Kao vino il gorčina,
Dok u vrč ga žedan liješ,
Jedno sipaš, drugo piješ.

Kako svakom, tako tebi,
Istinu on sudbe reče,
Od nje nikad druge ne bi,
Od nje niko ne uteče...

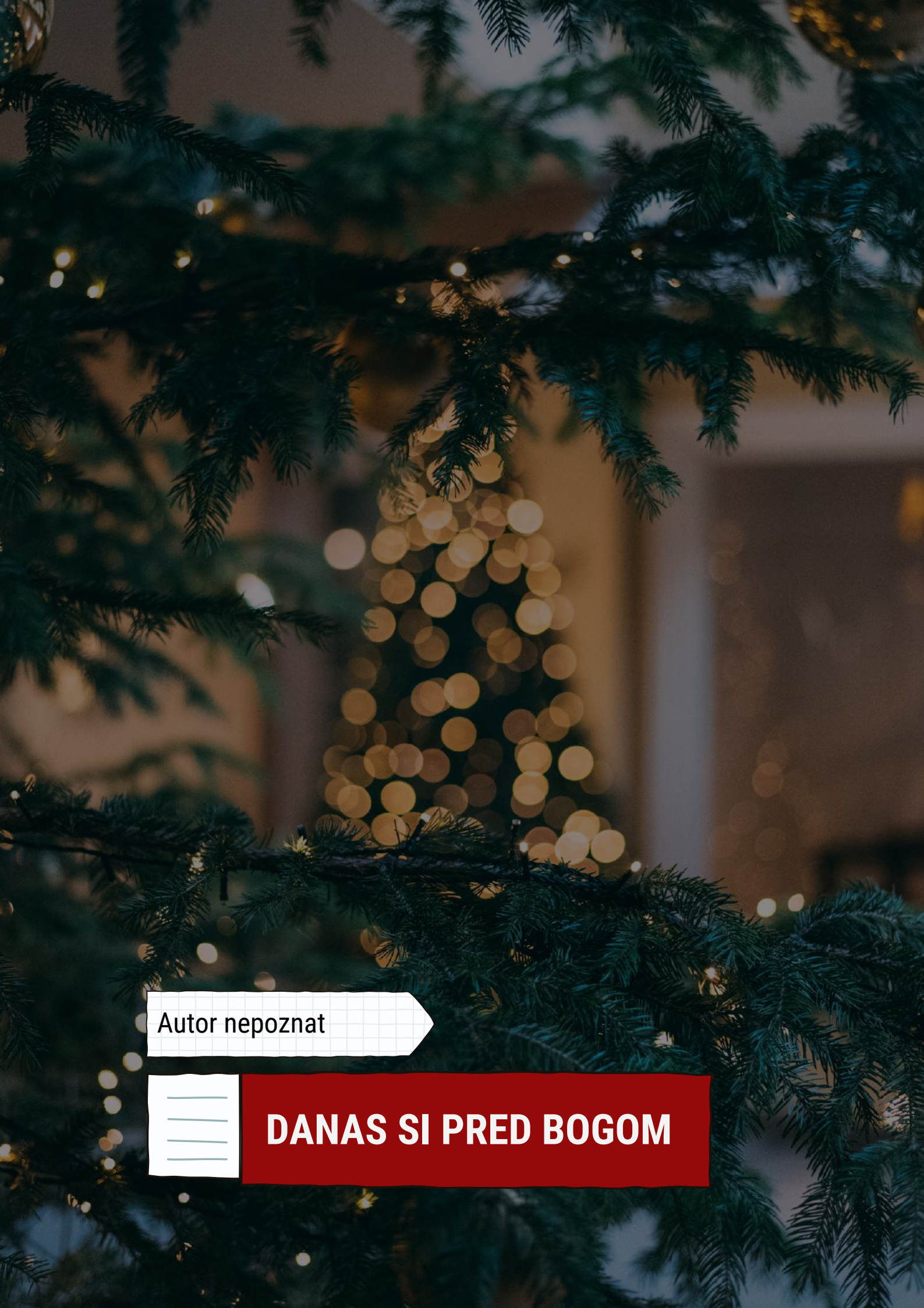
Zašto smo došli, kuda idemo?
Istina večna od nas se krije,
Čemu da brige sveta brinemo,
Danas nas jeste, sutra vec nije.

Koliko sam hteo a koliko smeo,
Iz vrča života koliko sam pio,
Naposletku svega strah me obuzeo,
Koliko sam bio a koliko snio?

Voleo bih da sam kap prolećne kiše,
Na livadu vetrom donet sa visine,
I dok zemlja žedno dar života siše,
Tu gde padnem nikne cvet jagorčevine.

Sunce nestaje u tami, u tišini se gubi zvuk,
Iz tame rađa se svetlo, iz zvuka nastaje muk,
U krugu beskrajnom tačka, iz tačke nastaje krug,
Od plave svetlosti put je dug...

* **Rubaija** (pers.) je vrsta katrena (četvorostiha) karakteristična za persijsku poeziju i u okviru iste jedna od najomiljenijih formi.

Autor nepoznat

DANAS SI PRED BOGOM

Jednog jutra zazvonilo je zvono na mojim vratima. Otvorih vrata i ugledah osobu atraktivnog stasa sa prijatnim osmehom na licu.

- Ko ste Vi...? – upitah.

- Pa, ja sam onaj kome se moliš svaki dan. – odgovori osoba.

Pogledah ga zbunjeno, pa rekoh:

- Oprostite, ne prepoznajem Vas...

- Brate, ja sam onaj ko te stvorio. Uvek si govorio da sam uvek u Tvojim očima, i da me uvek vidiš. Vidi me onda, evo me...! Danas ću biti sa Tobom čitav dan.

Malo me iznervirao ovakav tok razgovora, pa povikah:

- Kakva je ovo šala? Ko ste Vi...?

Pre nego što smo nastavili razgovor, majka dođe do mene i upita me:

- Zašto tu stojiš sam...? Uđi unutra, Tvoj čaj je spreman.

“Možda ima neke istine u rečima ove osobe...” – pomislih gledajući malo u njega ispred vrata i majku pored sebe, koja ga očigledno nije videla... Osetih malo straha u sopstvenom umu zbog takve spoznaje.

Ušli smo u sobu i seli na trosed, nepoznata osoba sela je pored mene.

Mama je donela čaj. Kada otpih prvi gutljaj, povikah:

- Majko, zašto ovoliko šećera...?!

Kako to rekoh, ujedoh se za jezik. Ako je ova osoba zaista ona za koju se predstavlja, onda mu se ne sviđa moje ponašanje prema majci.

Razmišljajući o tome, umirih se i pomislih u sebi:

“Hajde da je ovo istina, da sam danas pred Bogom, biću oprezniji...”

Gde god sam išao tog dana, ta osoba je svuda bila sa mnom.

Išao sam u crkvu i prvi put se od srca molio Bogu, jer sam morao da budem što uverljiviji i iskreniji. Pošao sam u kancelariju i taj čovek je seo pored mene u automobil. Zazvoni mi telefon, opet pomislih:

“Samo zapamti da si danas pred Bogom.”

Prihvatih poziv i dok sam razgovarao, htedoh reći: "Ako želiš ovaj posao, onda će te to koštati...", ali se tada setih da je to što želim da kažem pogrešno i da je to greh, a kako smem grešiti pred Bogom. Odgovorih:

- Naravno, dođite. Vaš posao će biti valjano obavljen.

Toga dana nisam vikao na svoje osoblje, niti sam se posvađao sa bilo kim od svojih zaposlenih. Pre sam govorio pogrdne reči bez potrebe, ali danas su te reči zamenjene sa:

- U redu, nema problema...

Bio je to moj prvi dan kada moj bes, ponos, pohlepa, uvredljive reči, nepoštenje, laži, nisu bili deo moje dnevne rutine.

Kada se radno vreme završilo, sedoh u svoj automobil i rekoh toj osobi:

- Bože, molim Vas vežite pojas, čak i Vi morate poštovati neka pravila...

Osetih zadovoljstvo u duši.

Uveče, kada je majka servirala večeru, rekoh Bogu, koga sam i dalje video pored sebe:

- Molim Vas, probajte malo ove divne hrane... Moja majka odlično kuva.

Smešeći se, Bog uze jedan zalogaj i zadovoljno klimnu glavom.

Nakon večere majka me upita:

- Šta je sa Tobom? Prvi put se nisi žalio na hranu... Je li Sunce izašlo sa zapada danas...?!

Odgovorih:

- Majko, danas se izlazak Sunca dogodio u mom umu. Svakog dana sam uživao u hrani, ali danas mi je i Bog potvrdio da je Tvoja hrana izvrsna.

Majka me začuđeno pogleda.

Nakon nekog vremena otišao sam u svoju sobu, legao sam i stavio glavu na jastuk. Bog stavi svoju ruku na moju glavu i reče:

- Danas ti ne treba nikakva muzika, niti lek, a ni knjiga – da bi zaspao...

Moj duboki san prekinula je majka, budeći me tako što me je milovala po glavi.

- Koliko dugo ćeš spavati...?

“Da li je sve to bio san...?!” – pomislih. Onda začuh glas:
- Ti si u mom vidokrugu...!

Toga dana sam shvatio, Bog je uvek sa mnom, sve će biti u redu. Čak nam i misao u snu može otvoriti oči.

Priradio:
Nenad Đurić

DESET BOŽJIH ZAPOVESTI PO RUDOLFU ŠTAJNERU

1. Svaki čovek ima skrivenih sposobnosti za stalno lično duhovno usavršavanje. Da bi tim putem ispravno krenuo treba za svoj cilj da postavi ne svoje sopstveno duhovno bogatstvo, već što veći lični DOPRINOS duhovnom razvoju OSTALIH LJUDI (čovečanstva).

2. Razvijajte u sebi "devociono" raspoloženje: budite skromni i razvijajte u sebi osećaj dubokog, iskrenog poštovanja prema ISTINI, prema PRIRODI i prema SVEMIRU. Budite beskompromisan borac protiv svih vrsta laži, obmana, dogmi i predrasuda.

3. Uzdržavajte se od KRITIKOVANJA, osuđivanja drugih ljudi i ogovaranja. U svemu tražite i obraćajte pažnju samo na ono što je pozitivno, plemenito i lepo. Borite se i ne dozvoljavajte da se u vama razvijaju bilo kakve negativne emocije.

4. MEDITIRAJTE svakodnevno makar i samo po 5 minuta. To će znatno doprineti postizanju vašeg unutrašnjeg mira i psihičke stabilnosti. Olakšaće vam sprovođenje svih drugih aktivnosti kako u svakodnevnom životu tako i posebno na putu vašeg duhovnog napretka.

5. Smireno i bez predrasuda, više srcem i dušom nego umom, POSMATRAJTE PRIRODU i trudite se da što potpunije razumete, shvatite i osetite suštinska zbivanja u njoj.

6. Budite svesni toga da za jedan korak napretka na putu vašeg duhovnog razvoja, morate načiniti tri koraka na putu usavršavanja sopstvene ličnosti. Zato se trudite da u svoj svakodnevni život unesete što više vrlina (skromnost, blagost, strpljivost, istinoljubivost, hrabrost, istrajnost, odlučnost, dobronamernost...), a da iz njega potpuno istisnete negativne osobine (sebičnost, grubost, brzopletost, lažljivost, kolebljivost, plašljivost, nerazumnost, oholost...) i negativne emocije (mržnju, bes, strah, zavist...).

7. Trudite se da u svakodnevnom životu budete smireni, dostojanstveni, hrabri i odlučni: svim opasnostima i nevoljama gledajte mirno u oči, a probleme i teškoće rešavajte odmah, bez oklevanja!

8. Trudite se da vaš život bude skladan. Ostvarujte harmonične odnose sa ljudima oko sebe i živite u skladu sa zakonitostima i ritmovima prirode.

9. Razvijajte u sebi osećaj vaše skromne lične pripadnosti ljudskom rodu, prirodi i svemiru. Pobudite u sebi osećaj ZAHVALNOSTI prema njima, prema životu i Stvoritelju.

10. Povremeno zastanite i izvršite REVIZIJU svega što vam se događalo u proteklom periodu. Proverite ispravnost svojih postupaka, životnih stavova, ciljeva i sadržaja vašeg života.

Ljiljana Bralović

USUD

Ljiljana Bralović

USUD

Kad umre seljak to ne objave vesti.
uzdahne njiva bremenita,
zaškripi kos crvotočni pun žita,
i zabran zabrinuti čitavu šumu obavesti.

Seljak kad umre niko ne drži velike govore.
Zacvili pas na lancu u avliji
I kalem mladi zadrhti na kajsiji
dok crne čavke međe nadleću i žamore.

Seljak kad umre malo je buketa i ikebana.
Tužno miriše bosiljak
I poneka muškatla tek ubrana
a on u očima nosi čitavu livadu cvetnu
što je milovao i udisao svakoga dana.

Al jedino je seljaku, kad umre, od Boga dato
da preko reke prenese bogatstvo svoje
pod noktima mrvicu zemlje
svoj znoj, muku svoju i svoje suzno blato.

I tamo sa one strane duge gde isti su i gospodari i sluge,
kažu, seljaku se obraduju i preci i sveci
jer ga po tom grumenu prepoznaju
i onu psovku i onaj greh mali mu opraštaju.

Nebojša Nikolić

SPOZNAJ SAMOG SEBE

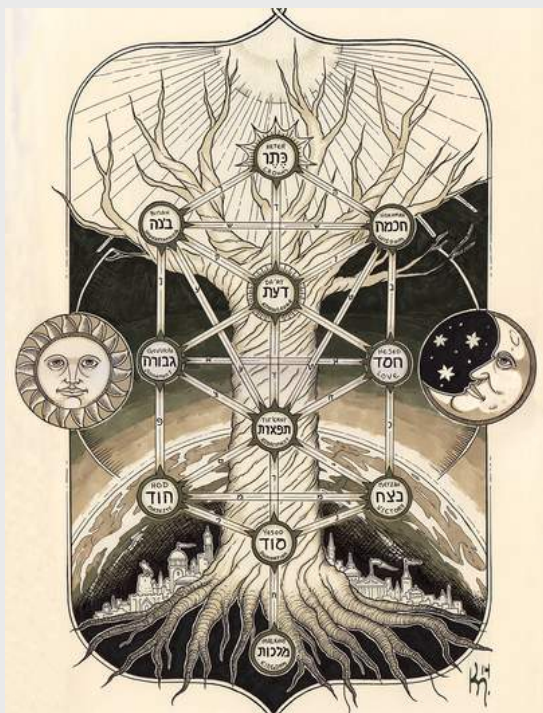
1. deo

Ovo poglavlje predstavlja možda srž ideje koja me je navela na pisanje ove knjige. U njemu bih želeo da sa teorije pređem na praktičnu primenu učenja Slobodnog zidarstva i Kabale, jer mislim da je to suština obe nauke. One moraju da se žive i praktikuju svakodnevno, mukotrпно i često uz odricanja, kao što vrhunski sportista svakoga dana vredno trenira i izlaže svoje telo naporu do krajnjih granica. Mnogi misle da su Mazoni i Kabalisti tajni vladari sveta, da kriju svoj rad i nose mnoge tajne i magične formule. Ništa ne može biti manje istinito od ove ogromne zablude. Ne postoje nikakve tajne, bar ne više, u veku skoro trenutne razmene podataka i informacija.

Za razliku od Masonerije koja je način prenošenja pouka zadržala u formi alegorije, skrivenih smernica i simbola. Kabala se jako transformisala u smislu prilagođavanja savremenom čoveku. Nalazi načine da prati ritam modernog života i vodi ka Svetlu na razumljiv i prihvatljiv način. Sa druge strane, Slobodno zidarstvo kruto ostaje na putu postavljenom pre tri ili četiri veka, tako da velika mudrost sadržana u ritualima ostaje za većinu članova. Čak i nosioci najviših stepena ne razumeju ni delić večnih istina koje bi trebalo da budu sačuvane u najvećem Bratstvu u istoriji. Ne prihvata se činjenica da je savremeni čovek drugačiji od onog iz vremena prosvetiteljstva i propušta se prilika da se tako masovan pokret upozna sa drevnim mudrostima i na taj način aktivno doprinese toliko željenoj promeni na planeti.

Cilj obe nauke je jedan, da celo čovečanstvo postane bolje, na kraju savršeno, da ostvarimo krajnji naum stvaranja i spojimo se sa Bogom. One daju smernice za to, a Kabala čak i eksplicitno otkriva put kojim treba ići. U svakom slučaju tajni nema. Može se napraviti paralela sa Novakom Đokovićem. Svako može da dobije detaljan plan njegovog treninga, režima ishrane, dnevne rutine, nema tajni. Da li to znači da je to dovoljno da svaki čovek postane Novak? Naravno da ne, potrebna je izuzetna snaga volje da bi se živelo i žrtvovalo kao što to on radi, neizmeran talenat, ljubav prema lepoti sporta u kome uživa i velika mudrost da sve to spoji i ostane na vrhu toliko godina. Identično je sa Kabalom i Slobodnim zidarstvom. Sve informacije imamo, a na nama je koliko ćemo daleko da odemo u menjanju i popravljanju sebe, koliko ćemo da se popnemo duhovnim stepenicama.

Ovo poglavlje je instrukcija koju dve duhovne nauke pružaju i probaću da budem što jasniji i opišem put ka Svetlu. Jedan ljudski vek za nas prosečne ljude uglavnom nije dovoljan da bi se taj put završio, ali za retke pravednike koji se s vremena na vreme pojave na ovoj planeti, jeste. Ono što svi možemo da uradimo je da bar pokušamo da iskoristimo ovu inkarnaciju na najbolji mogući način i smanjimo buduće „gradivo“ koliko god je to moguće.

Da krenemo od početka.

SPOZNAJ SAMOG SEBE je jedna od prvih instrukcija koju Masonerija daje novom članu. Možda najteži zadatak u celokupnom ljudskom životu, koji zahteva svakodnevni rad, promišljanje, otkrivanje i poniranje u najveće dubine samog našeg bića.

Šta je stvarno Stvarnost?

Da bismo upoznali nas same prvo moramo da spoznamo celokupnu realnost. Moram da podsetim da sa naših pet čula percipiramo, kako to Kabala kaže, samo jedan posto Stvarnosti, a devedeset devet procenata je odvojeno od nas. Masonerija često ovo alegorijski predstavlja izrekom: Ja ne znam ni da čitam ni da pišem. Izuzetno lepo i mudro rečeno. Mi niti možemo da pročitamo poruke i signale koji nam svakodnevno, gotovo u svakom trenutku, stižu iz viših svetova, a kamoli da sami nešto napišemo i kreiramo poruke koje bi mogle da odu u te više dimenzije. Osnivači Masonerije su sa neverovatnim talentom pojedinačnim rečenicama u alegorije umotali najveće mudrosti i suštinske postulate postojanja.

Dakle, Stvarnost u kojoj mi boravimo je samo svet posledica, nikako svet uzroka. Materijalni nivo je najniži od svih koji vode do Boga, ali je neophodan u planu Božanskog stvaranja. Koreni su, paradoksalno, u višim svetovima, kao što to pokazuje Drvo Života, a mi smo grane koje vode do njih. Tek kada ovo postavimo u našu svest možemo da krenemo dalje, jer samo svest koju formiramo o Stvarnosti određuje dalju percepciju i duhovni napredak.

Svrha života

Kada smo ov prihvatili, možemo da postavimo suštinsko pitanje sa kojim se svako od nas bar nekad suočio: Koji je uopšte cilj života? To bi trebalo da bude pitanje koje čoveka dovodi u Bratstvo Slobodnih zidara gde očekuje da će dobiti odgovor. Ova nepoznanica, a ne statusne privilegije, druženje sa drugim ljudima na dobrom glasu, niti bilo kakvo ostvarivanje lične koristi, je prava suština postojanja i opstajanja Masonerije tokom tri veka. Pitanje o cilju i smislu života je pitanje nad svim pitanjima, koje muči najveće umove od osvita vremena na ovamo, na koje su odgovor dobijali samo odabrani. Smatra se da je čovečanstvo sada spremno i zato se Kabala u prošlom veku otvorila ka svetu.

Da li je moguće da je život prolaženje kroz bol i patnju od rođenja do smrti sa samo malim intervalima istinske sreće i potpune ispunjenosti, kakvu retko stvarno osetimo. Da li je vera u postojanje Sveta koji dolazi i nagrade koja nas tamo čeka vredna ljudske nevolje, svih ratova, mržnje i razaranja koji se vekovima dešavaju, a sada sa razvojem tehnologije prete da kompletno unište planetu.

Sve je u stvari potpuno suprotno, iako uopšte tako ne izgleda. Bog je stvorio čoveka sa ogromnom ljubavlju, sa ciljem da mu pruži ispunjenje u svakom pogledu, mi smo početak i kraj njegove ideje stvaranja i milosti. Razlog zbog čega u praksi nije tako kako jeste to što je čovek prekinuo niti i veze sa izvorom svoje sreće u višim svetovima, a cilj Kabale i Masonerije jeste da se niti obnove i da celokupno čovečanstvo dobije ono što mu je namenjeno.

Put ka tome je potpuna transformacija ljudske prirode. Od sebičnih bića, kakvi smo sada, potpuno okrenutih isključivo sebi i udovoljavanju samo svojim niskim pobudama, moramo da postanemo bića koja daju, altruistična i okrenuta drugima, bića ljubavi, jednostavno moramo postati identični Bogu. To je apsolutno moguće i mnogi pravednici su to postigli.

Da bi se shvatila ova teško prihvatljiva hipoteza, moramo da se vratimo na početak. Dakle, kako je sve počelo?

Jedini aksiom u Kabali je postojanje Boga ili Svetla koje je beskonačni izvor dobrote, milosti i davanja. U jednom trenutku Svetlo je odlučilo da stvori svoju Kreaciju, nekoga ko bi primao tu beskonačnu dobrotu i Kabala Kreaciju naziva Posudom za primanje Svetla. U poglavlju o Bogu detaljno je objašnjen sam proces stvaranja, a na ovom mestu bih samo podsetio da su do Adamovog pada, čoveku bili na raspolaganju neograničena milost i blagoslovi.

Od tog trenutka, takozvanog pada čoveka, kako ga nazivaju misterijski sistemi kroz

istoriju, sve se menja. Nastao je svet haosa i umesto Drveta Života, ljudski rod živi u realnosti koju određuje takozvano Drvo Znanja. Velikim naporom, čovečanstvo će se vratiti u Edenski Vrt uz svu bol i patnju, ali definitivno je krajnji cilj ponovno sjedinjenje sa Svetlom i on će sigurno biti ispunjen. Ovo je priča koju Masonerija priča kroz rituale rođenja, života, fizičke smrti i vaskrsenja.

Cilj učenja Kabale je da na lakši i brži način svako od nas usavrši samog sebe i dođe do kraja puta. Razlog zbog koga nemamo ispunjenost je to što nismo povezani sa našim stvarnim mogućnostima i potencijalima. Kabala daje alate koji pomažu dapristupimo i povežemo se sa neograničenim potencijalima koje svako poseduje i da dostignemo to potpuno i trajno ispunjenje za kojim tragamo i za kojim svesno ili nesvesno žudimo. Kabala uči da što više ljudi uspe u ostvarenju sebe, to će imati kolektivnu ulogu na ceo svet u uklanjanju bola i patnje na zemlji i donošenje celom čovečanstvu trajne ispunjenosti.

Ego

U spoznaji sopstvenog Bića prvo treba objasniti prepreke koje čoveka u tome sprečavaju. Kabala ih naziva Protivnikom, Satanom ili Egom. To je deo ljudskog bića, sila u nama koja bi se zbog lakšeg razumevanja mogla nazvati našom ličnošću. Znači, čovek se sastoji od Duše, koja u svakodnevnom životu ima malu ulogu, i Ega koji nas udaljava od svetla. Kao i u svakoj borbi, igra života je u savladavanju Protivnika i svakodnevni rat sa njim. Što veći deo našeg bića stavimo pod uticaj Duše, a smanjujemo uticaj Ega, bliži smo Svetlu.

Na koji način Satana ili Protivnik funkcioniše i kako se manifestuje? Zašto ga je Bog uopšte stvorio?

Pre odgovora na ovo pitanje, potrebno je objasniti pojam od velike važnosti u Kabali koji se naziva hleb sramote. To je drevni termin koji se koristi za sve dobijeno, a nezaslužno. Sramota sama po sebi ima poseban duhovni značaj u Kabali i objašnjava se kao nešto najstrašnije što doživljavamo pri susretu sa Bogom nakon smrti. Tada Duša oslobođena od tela proživljava ceo svoj materijalni život kroz duhovnu prizmu i postaje svesna svih svojih grehova. Dok stoji gola pred Bogom, bez pokrova tela, postaje svesna grešaka koje je učinila tokom svog fizičkog života i oseća neverovatnu sramotu koja predstavlja kaznu i pakao. Hleb sramote je Svetlost koju bi čovek primio a da je prethodno svojim delima nije zaslužio. Lepo poređenje je igrač golfa koji je dobio magični štap koji pri svakom udarcu pogađa rupu. Koliko bi takvom golferu bilo zanimljivo da osvaja turnire? Sigurno ne dugo, jer to ne bi bio rezultat treninga i napora konačno nagrađenog titulom. Još jedan primer je dete koje svojim rođenjem nasledi veliko bogatstvo. Nikada ga ne bi cenilo kao neko ko se mukotrpno trudio i radio u životu i na kraju kao rezultat toga bio nagrađen.

Tako je i Bog, izvor stalne dobrote i Svetlosti, u igru života ubacio protivnika. Što je izazov veći, veće je zadovoljstvo i nagrada nakon svake pobede. Protivnik, Satana ili Ego u nama samima funkcioniše kroz nešto što se naziva reaktivno ponašanje. Spoznati samog sebe praktično znači na dnevnom nivou otkrivati takav vid ponašanja i dan za danom savladavati pojedine izazove i duhovno napredovati.

Proaktivno i reaktivno ponašanje

Kako to praktično izgleda? Naša odvojenost od Svetla nas navodi na stav i formiranje reaktivne svesti, da smo mi posledica a ne uzrok. Ne shvatamo da je naš život u potpunosti u našim rukama, da u svakom trenutku primamo poruke od Svetla i da imamo slobodnu volju da biramo postupke. Od izbora zavisi i tok naših života, sami biramo kojim putem ćemo ići, a svi scenariji su napisani. Postoji bezbroj paralelnih univerzuma, a mi od trenutka do trenutka, od odluke do odluke usmeravamo svoj život ka već napisanom scenariju, samo što mi odlučujemo koji ćemo odabrati. Reaktivno ponašanje nas dovodi u poziciju žrtve, krivimo okolnosti, ljude i događaje oko nas, nesvesni da oni nisu suština. Naša svest o njima je najvažnija. Svaki trenutak je lekcija koja sa ljubavlju dolazi od Svetla i ima isključivi cilj da nam pošalje poruku koju moramo da naučimo da čitamo. Moramo da postanemo proaktivni, to je suprotnost od reaktivnog ponašanja, da mi sami budemo uzrok, nikako žrtva i posledica.

Na sledećem primeru se može pokazati kako to praktično izgleda. Dođemo kući sa posla, ceo dan smo radili. U kući zateknemo kaos koji su deca napravila. Reaktivno

ponašanje je trenutna reakcija besa. Izderemo se na decu, posvađamo se sa suprugom. Zar sam to zaslužio, radim ceo dan, a ovo me dočekuje? Šta smo postigli? Deca nas se plaše, sa ženom smo se posvađali. Proaktivno ponašanje podrazumeva da pri susretu sa takvom situacijom zastanemo. Kažemo sebi da je i to lekcija. Razmislimo šta želimo da postignemo. Objasnimo deci da je takvo ponašanje neprihvatljivo. Ako je potrebno, možemo biti i strogi i smisliti neku kaznu, ali ne u besu. Cilj će biti postignut, deca će lekciju naučiti, a i mi sa njima. Svaki put treba zastati, razmisliti, osvestiti poruku koja nam se šalje i tek onda reagovati.

Tikun – korekcija duše

Svako od nas se rađa sa određenom grupom osobina i izazova koje u ovom životu mora da ispravi. Oni su uzrokovani bivšim životom i predstavljaju put ka savršenosti, put koji moramo preći da bismo se izjednačili i sjedinili sa Bogom. To su lekcije koje u prethodnim životima nismo savladali, tako da je svaki ljudski vek jedan ispit čije polaganje i savladavanje gradiva vodi ka uspinjanju duhovnim lestvicama. Ova grupa izazova se u Kabali naziva tikun, ili korekcija Duše. Rođeni smo u zemlji koja je idealna za rešavanje, baš našeg tikuna, odabrali smo roditelje koji služe istom cilju, kompletna scenografija naših života je postavljena tako da savladamo izazove koji su samo naši. Ovde dolazimo do suštine – SPOZNAJ SAMOG SEBE. To znači da moramo postati svesni svog tikuna i svakodnevno raditi na njegovoj korekciji. To može biti strah, može biti bes, ljubomora, spisak je ogroman, ali kako otkrivamo jedan po jedan izazov i rešimo ga, on nam se više neće ispostavljati u životu, već ćemo preći na sledeći nivo. Kad savladamo strahove, život će nam praviti scenarije za suočavanje sa tugom, kad se nje rešimo, isplivaće nešto novo.

Suština je da postanemo svesni DA JE SVE DOBRO, i da je svaki trenutak, ma koliko težak izgledao, poslat u naš život od strane Svetla sa milošću i ogromnom ljubavlju u cilju korekcije naše duše.

Ovo je veoma teško, zahteva stalno vežbanje, svakodnevnu analizu događaja od tog dana i rasvetljavanje skrivenih poruka. Na taj način se razvija po Kabali šesto čulo i uči komunikacija sa višim svetovima, svetovima uzroka svih naših događaja.

Dolazimo do još jednog važnog koncepta koji Kabala naziva apsolutna ubeđenost. To znači da moramo transformisati svest do tog nivoa da nemamo nikakvu sumnju da je svaki događaj, koliko god bolan bio, direktna poruka od Svetla. Verovaću kada vidim, mora biti zamenjeno sa Videću kada budem verovao. Međutim, kada nastupe teški životni trenuci, čovek počinje da sumnja, gubi snagu i preispituje postojanje Boga, Svetlosti, lekcija, svega. Ovo pričam iz sopstvenog iskustva, pri čemu su životni izazovi bili tako bolni, da se borba sa potpunom ubeđenošću vodila svaki dan na

Natpis na ulazu u proročište u Delfima: SPOZNAJ SEBE...

najsuroviji mogući način. U trenucima snage, sve dobija smisao, svaki događaj postaje lekcija data od najboljeg predavača, da bi se onda sve dizalo na još teže i teže nivoe. Padovi su neminovni, kao i pitanje: "Dokle više?"

Ubeđenost i sigurnost nije to da ćemo dobiti ono što želimo (smirenje, spokoj, sreću, potpunu ispunjenost), nego da već dobijamo ono što nam je potrebno za duhovni rast. U svim segmentima života, trajanje bola i haosa je srazmerno stepenu naše neubeđenosti i nesigurnosti.

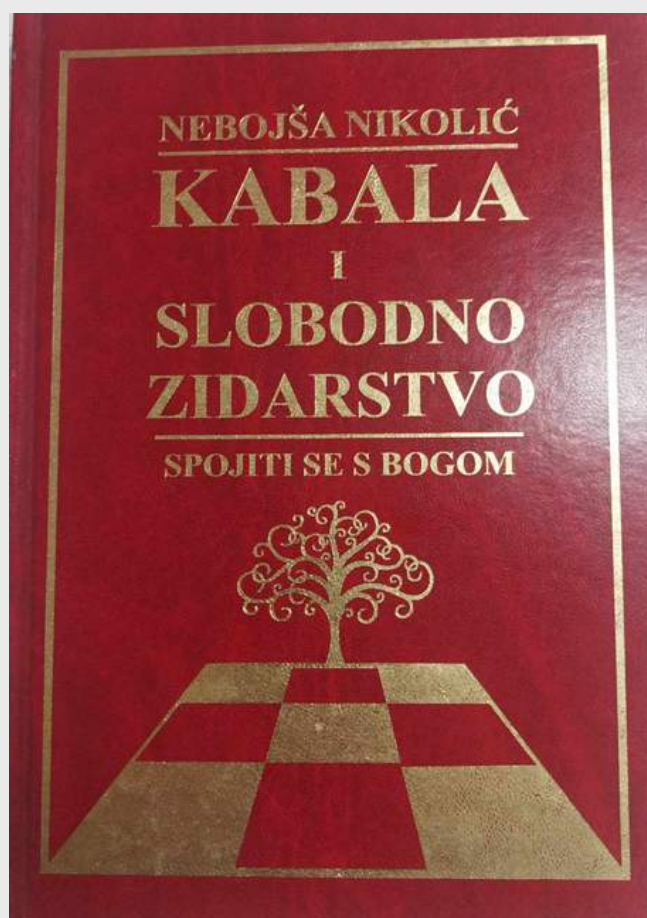
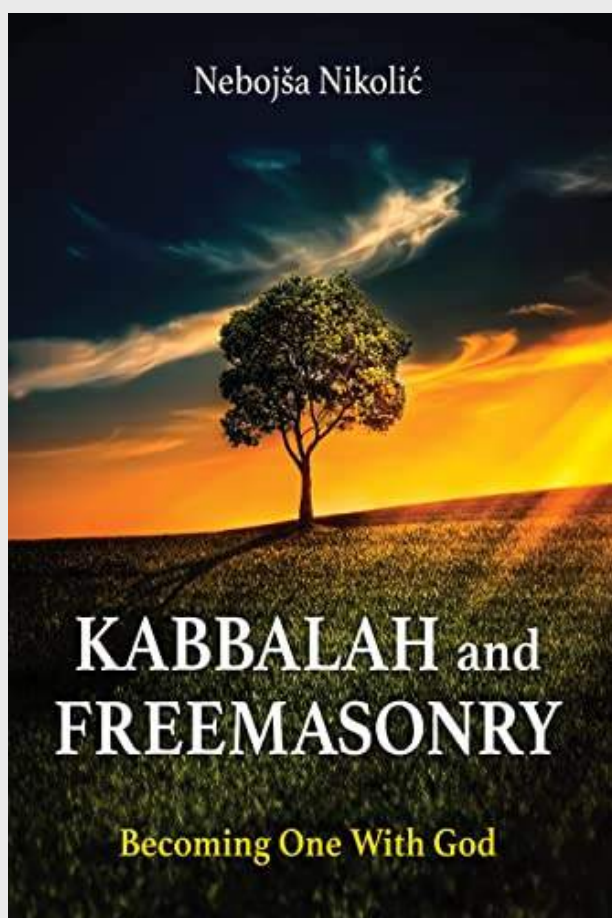
Kada se ovo savlada, dolazi do velikih promena u životu na svim poljima: zdravlja, smirenja, emotivnom polju, poslovnom. Možda sve ovo zvuči obični new age tekst, ali ne treba zaboraviti da su milenijumi mudrosti iza kabalističkih lekcija, samo što su sada pojednostavljeni i svedeni na jezik čoveka dvadesetprvog veka. Izazovi nikada ne prestaju, već samo menjaju svoju formu i usmereni su na sledeći nivo koji treba prepoznati. Malobrojni su pravednici u istoriji koji su sve lekcije savladali, postali Sveti i završili sa materijalnim postojanjem.

Naveo bih samo neka od reaktivnih ponašanja koje moramo prepoznati u sebi i transformisati ih u proaktivna: briga, sumnja, stalno žaljenje na nešto, stalno dokazivanje da smo baš mi u pravu, pokušaji da dokažemo i nametnemo svoje gledište, ostajanje u zoni komfora, traženje potvrda od drugih za svoja dobra dela, želja za trenutnim rešavanjem problema, prvenstvena briga o sebi, ljutnja, delanje zbog sopstvene nesigurnosti, osećaj praznine, potajna želja da ljudi znaju za naše kvalitete, nestrpljenje, potreba da se sve uradi na naš način, uvek imamo odgovor na sve, uvek želimo da rešimo tuđe probleme, slavimo svaki put kad se desi nešto dobro, padamo u loše raspoloženje svaki put kada se desi nešto loše... Spisak je ogroman.

Duhovni put, spoznaja samog sebe, podrazumeva otkrivanje svojih mana, njihovo osvešćivanje, prepoznavanje trenutaka u kojima se one manifestuju i njihovu korekciju. Trening je svakodnevan. Kabalistička metodologija je da se odvoji nekoliko minuta pred spavanje svake večeri, prođe mislima kroz protekli dan i da se lociraju takvi trenuci. Zatim se sa punom svešću prođe kroz taj isti događaj, samo umesto reaktivnog ponašanja primeni proaktivno, zamisli se koja je prava reakcija na datu lekciju i situaciju. Što više našeg đubreta izbacimo na površinu, to smo duhovno napredniji. Terminologijom Masonerije, grubi kamen se postepeno obrađuje i što se više na njemu radi on postaje sve savršeniji, do momenta kada je potpuno spreman za ugradnju u Hram.

Najsigurniji alati koje Kabala predlaže za transformaciju svesti i korekciju Duše jesu: deljenje i davanje. Pristupanje ovim principima sa punom svešću o njihovom značaju čini nas sličnima Svetlu na duhovnom planu. Na ovaj način, po zakonu da slično privlači slično, radeći ispravne stvari, privlačimo sve više Svetla u naš život. Kako kabalisti kažu, na taj način povećavamo našu Posudu za primanje Svetla i penjemo se duhovnim lestvicama. Čitanje i proučavanje Zohara, meditacija nad 72 imena Boga i molitva, su takođe alati koje kabalisti svakodnevno koriste kao sredstva za pomoć na duhovnom putu.

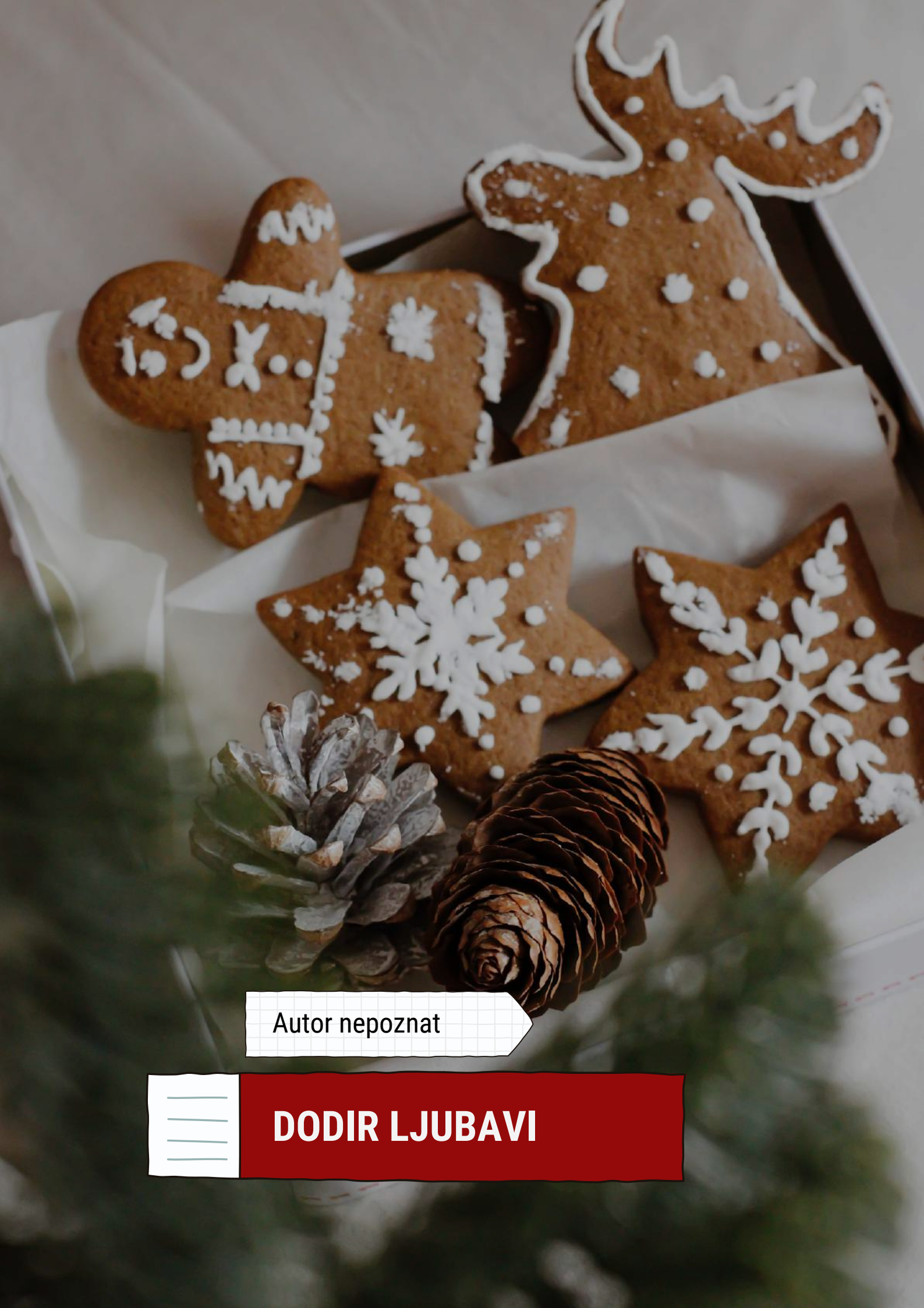
Nastaviće se...

Knjiga **KABBALAH and FREEMASONRY** (KABALA I SLOBODNO ZIDARSTVO) - Nebojše Nikolića, je od strane Amazona, svrstana među 100 najboljih knjiga o Kabali svih vremena.

<https://www.shortform.com/best-books/genre/best-kabbalah-books-of-all-time>

ČESTITAMO!

Autor nepoznat

 DODIR LJUBAVI

Jedne noći je jedan čovek, vozeći svoj auto, spazio staricu kako stoji pored parkiranog mercedesa. Pretpostavio je da je u nevolji i stao je da pomogne. Bila je noć, padala je neka sitna kiša, a svetlo je bilo samo od farova automobila.

Prilazeći starici i parkiranom automobilu primetio je bojažljivost kod stare gospođe. Ona je bila malo zabrinuta, jer je čovek delovao siromašno a ona je vozila mercedesa.

- Stao sam da Vam pomognem majko, ne brinite. Moje ime je Brajan Anderson, iz susednog mesta sam.

- Gospodine probušila mi se guma, nisam u stanju da je promenim, ako biste bili ljubazni.

- Ne brinite gospođo, vešt sam u tome. Vi sedite u vaš automobil, napolju je hladno a pada i ova dosadna kišica.

Rekavši to, otvori joj vrata i stara gospođa mokre kose sede u automobil. Čovek počeo da menja gumu. Starica je otvorila prozor i pričala mu da je izdaleka i da je ovde samo u prolazu. Ljubazni čovek je brzo zamenio gumu.

Starica upita koliko duguje, on odbi novac i reče da je ovo samo pomoć a ako zaista želi da plati da sledeći put kada vidi nekog kome treba pomoć, neka pomogne toj osobi misleći da plaća njemu.

Stara gospođa se zahvali i krete svojim automobilom.

Nekoliko milja dalje spazi jedan restoran i stade da se malo osveži i pojede nešto. Kada je sela za sto, konobarica joj donese suv peškir i obrisa joj kosu. Gospođa je primetila da je konobarica u podmakloj trudnoći, ali je ona i dalje vredno radila sa osmehom na licu. Staricu je zadivila njena pojava i želja da joj priušti prijatan boravak u restoranu. Seti se svog pomagača na putu, Brajana Andersona, osmehnu se i zahvali Bogu.

Starica dade konobarici novčanicu od sto dolara, ona pođe do kase da joj vrati kusur. Vrativši se vide da je starica otišla. Ugleda na stolu presavijenu salvetu na stolu i da je na njoj nešto napisano. Uzevši salvetu ugleda 400 dolara ostavljenih na stolu ispod salvete.

Suznih očiju pročita poruku: "Ne duguješ mi ništa, neko mi je malopre pomogao, na način kako ja sada pomažem vama. Ne dozvolite da se ovaj lanac ljubavi završi sa Vama..."

Kasnije noću, kada se konobarica vratila sa posla, pitala se kako je ta dama mogla da zna da njoj i njenom mužu taj novac toliko treba. Beba treba da se rodi sledećeg meseca, bilo bi im teško, ali sada...

Znala je da je i njen muž zabrinut, i dok je spavao, tiho mu je šapnula na uvo: "Ne brini, sve će biti u redu, volim te, Brajan Anderson..."

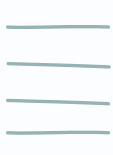
* * *

Ljubav čini čuda...

Jevđenije Đokić

KO TO BEŠE DRAGUTIN GOSTUŠKI?

Čovek koga ne smemo zaboraviti.

„Kultura bez nacionalnog karaktera, nesumnjivo, nešto je lakomisleno, isprazno i slabo; ali, nacionalni karakter bez kulture, s druge strane, nešto je sirovo, slepo i opasno.“

Ne mogu tačno da se setim odakle sam ovo 'pokupio' (možda i od samog Gostuškog), ali mislim da predstavlja pravi sažeti opis sveukupnog delovanja dr Dragutina Gostuškog u srpskoj kulturi u drugoj polovini 20. veka.

Uvek je zastupao duboko nacionalno opredeljenje, a istovremeno i kulturnu i svaku drugu povezanost i saradnju sa svetom. Zanimljiv je njegov komentar povodom čuvene predstave Kosa u Ateljeu 212: *„Svodeći u sopstvenoj glavi sve što sam u poslednje vreme video na sceni Ateljea, dolazim do zaključka da se ovo pozorište sve više pretvara u neku vrstu velike umetničke agencije preko koje održavamo stalni neophodan kontakt sa spoljnim svetom, nudeći svoje novosti i kupujući strane. Sa te tačke gledišta relevantna je pre svega informativna vrednost primljenih poruka, a tek u drugom redu njihova apsolutna vrednost. Nema sumnje da bismo bez Kose ostali siromašniji za jedno korisno saznanje o stanju današnjeg pozorišta na Zapadu a s tim, razume se, i o opštem duhovnom stanju savremenog sveta.“*

Lekovito bi bilo podsetiti se i toga da je Dragutin Gostuški, na svoj duhovit način, ukazivao da uvek treba da se prvo potrudimo da racionalno sagledamo našu situaciju i da onda upornim radom dostignemo više domete i kao pojedinci i kao društvo. U tom duhu je, recimo, komentarisao BEMUS (Beogradske muzičke svečanosti): *"Od seoskih sabora do festivala u Beogradu, širi se nepregledna istorijska provalija koju, evo, prelazimo u jednom skoku. Budimo ponosni na BEMUS. U ovoj istoj, našoj epohi, postoje i žive mnogi drugi muzički festivali. Pomislimo na Edinburg, na Salzburg, na bilo koji 'burg'. Postidimo se Bemusa u tom društvu. Ne preterujmo. Postoji koža iz koje se ne može, postoji koža u koju se ne može. Skrojmo kožu po meri tela, po trenutnom dometu duha. Ovaj festival sigurno ne predstavlja sve što smo želeli, ali tačno predstavlja ono što smo mogli. Moći ćemo, sigurno, više svaki sledeći put. Samo se poslednji potez četkicom računa – reče slikar iz jednog Balzakovog romana."*

Najpotpuniji prikaz života i delovanja Dragutina Gostuškog dala je Roksanda Pejović u knjizi Kompleksno posmatranje muzike: Pavle Stefanović i Dragutin Gostuški. Ona je odmah na početku istakla da Dragutin Gostuški, kao kompozitor, istoričar umetnosti i estetičar, nije imao ni prethodnika, ni sledbenika u srpskoj muzikologiji i estetici.

Dragutin Gostuški je rođen 3.1.1923. u Beogradu, gde je i preminuo 21.9.1998. godine, u kući u kojoj je i rođen. Diplomirao je istoriju umetnosti na beogradskom Filozofskom fakultetu (1950) i kompoziciju na Muzičkoj akademiji (1951), a doktorirao je na Filozofskom fakultetu (1965) sa temom Umetnost u evoluciji stilova. Radni vek je

proveo u Muzikološkom institutu Srpske akademije nauka i umetnosti, gde je u periodu od 1974. do 1978. bio i direktor.

Dugogodišnja istraživanja Dragutina Gostuškog zasnivala su se na komparativnom proučavanju nauke i umetnosti, teorije umetnosti, estetike, istorije filozofije i istorije.

Bio je izuzetno obavešten o rezultatima ovih područja u svetskoj nauci, istoriji, umetnosti i muzici. U svojoj doktorskoj tezi prikazao je sopstvene originalne doprinose, a 1968. godine, kao proširenu verziju svoje disertacije, objavio je knjigu Vreme umetnosti. Prilog zasnivanju jedne opšte nauke o oblicima. U ovoj knjizi i drugim tekstovima iz tog perioda, raspravljao je o položaju muzičke nauke u savremenom društvu i o povezanosti nauke, prirode i umetnosti. Kompozitor i akademik Vlastimir Trajković je u svojim sećanjima istakao da, koliko mu je poznato, jedini prikaz Vremena umetnosti jeste bio jedan kratak napis iz pera Ivana Fohta u prvom broju beogradskog časopisa "Treći program" iz 1969. godine. Uz napomenu da u tom prikazu nije dovoljno istaknuto sve ono novo i radikalno što je donela ova knjiga u oblasti muzikologije, ali da se ipak priznaje da "imponuje nivo autorove naučne argumentacije".

Naučni radovi Gostuškog, u kojima je konsultovao ogromnu literaturu, odlikuju se kompleksnim stilom izražavanja. U esejističkim člancima i kritikama pisao je slikovito, prirodno, životno i svakodnevno, pristupačno širem krugu publike, a ipak zadržavajući neophodan nivo. Svoje tekstove je dopunjavao rečima iz svakidašnjice, često šokirajući neočekivanim izrazima. Suprotstavljao se ustaljenom maniru da se u kulturnoj javnosti forsiraju reči koje ne upotrebljavamo u svakodnevnom govoru, a takođe protivio se i preteranoj upotrebi stranih reči i izraza.

Pravi primer za to jeste druga knjiga Dragutina Gostuškog, Umetnost u nedostatku dokaza, objavljena 1977. godine. Ova knjiga predstavlja zbirku eseja, muzičkih kritika, razmatranja temeljnih pitanja savremene epohe i njene umetnosti, utisaka s putovanja, i uvek sa istaknutim, beskompromisnim vrednosnim opredeljivanjima. Kompozitor, muzikolog i istoričar umetnosti, Gostuški se u ovoj knjizi obraća svim umetnostima koje su mu bile intimno bliske – muzici, slikarstvu, arhitekturi, ali i etnopsihologiji i drugim oblastima i temama. Zbog bogatstva sadržaja, prodornih uvida i stilskih vrlina, ova knjiga pripada vrhovima srpske esejistike.

Profesor Zoran Gavrilović je u NIN-u za ovu njegovu knjigu istakao da „vrlo jasno ukazuje na moguće puteve odnosa prema umetnosti u našem trenutku: ispod prividne neobaveznosti, ispod namernog ćaskanja, lake ironije, krije se jedno uznemireno pitanje: hoće li i može li lepota kao smisao ljudskog postojanja preživeti ovo vreme koje sebe samo često negira i naseljava oblicima koji su prividno umetnički, a ironično služe našoj sve većoj potrošačkoj gladi?“

Treća i poslednja knjiga Dragutina Gostušskog, Rađanje srpske muzičke kulture, jeste posthumno objavljena zbirka tekstova koje je Gostuški, kao scenarista i voditelj, pripremio i govorio u istoimenoj televizijskoj seriji. U knjizi se nalazi i kompakt disk sa snimcima svih osam epizoda ove serije koja je i do danas zadržala status ostvarenja antologijske vrednosti.

Ovih osam epizoda serije, bogato opremljenih efektnim primerima, prikazuju istorijski put srpske muzike u 19. veku, od prvih kompozicija napisanih u zapadnoevropskom stilu, pa do ostvarenja onih autora koji su duboko zakoračili u naredni 20. vek, ali su i sami potekli iz romantizma. Gostuški je naročito istakao taj brzi razvoj srpske muzike u 19. veku, uz napomenu da je to bilo potpomognuto i mudrim potezima tadašnjih vlasti. U osmoj epizodi on daje jednu vrstu zaključka: "Mi smo u ovom trenutku naše priče na vratima 20. veka. Iz toga sledi da je za pola veka srpska kultura u celini, ne samo muzika, uspela da nadoknadi sve što je bilo izgubljeno za pet vekova pre toga. Iznikla ni iz čega, predvođena ljudima koji su takoreći došli ni od kuda."

Ove godine (2023.) navršilo se 100 godina od rođenja i 25 godina od smrti dr Dragutina Gostušskog. Ovde se mora, ne bez gorčine, ukazati na to kako je gotovo pao u zaborav tako značajan intelektualac, kritičar i mislilac, koji bi u svakoj kulturi koja drži do sebe morao imati prepoznatljivo mesto. Dragutin Gostuški ni u čemu nije bio nalik većini srpskih intelektualaca, pa tako nije ćutao ni o rđavim stvarima. Gotovo redovno se sam svima suprotstavljao; „otvoreno je pisao šta misli – u ime svih nas koji smo ćutali“ (Roksanda Pejović). Na taj način se zamerio onima koji su mu se osvetili tako što ga nikada nisu primili u Srpsku akademiju nauka i umetnosti, gde mu je, pre mnogih, bilo mesto.

Muzikološki institut SANU se potrudio da donekle to popravi organizujući naučni skup pod nazivom Iskošeni ugao Dragutina Gostušskog. Skup je održan je 23. i 24. novembra 2023. godine, a osnovna ideja skupa je bila da se iz novog ugla sagledaju dometi Gostuškovih doprinosa u oblasti muzikologije, komparativne estetike, teorije ritma i istorije umetnosti, i, posebno – nacionalne istorije muzike. Takođe i da se ukaže na odlike njegovog, do sada sasvim nedovoljno proučenog kompozitorskog

opusa, da se istaknu osobenosti njegovog obimnog i kontinuiranog angažovanja u kulturnoj javnosti, i da se u današnje vreme odredi njegovo mesto u kontekstu jugoslovenske i srpske kulturne istorije u drugoj polovini 20. veka.

Direktorka Instituta, Dr Katarina Tomešević, na početku rada skupa objasnila je zašto je u naslovu istaknuta upravo sintagma iskošeni ugao: „ Dragutin Gostuški je u svom vremenu, ali i sve do danas, ostao poznat po svom nekonvencionalnom mišljenju i pogledima, kako na pitanja koja se tiču same umetnosti, tako i opštih duhovnih kretanja njegovog doba. Živo prisutan na mnogobrojnim poljima svoje razgranate delatnosti, izdvojio se kao jedna od najmarkantnijih figura intelektualne elite svog doba. Znatiželjan da, prateći aktuelna otkrića u prirodnim naukama aktivno učestvuje u 'predviđanju budućnosti' umetnosti i sveta, Dragutin Gostuški utisnuo je dubok i trajan, ali, istovremeno – i izdvojen i usamljen pečat u vreme u kome je delovao. Njegova britka, često i polemički intonirana misao, neretko je bila u otklonu, iskošena od dominantnih težnji epohe, ostavši i nadalje nedovoljno poznata, proučena i vrednovana, na periferiji od centralnih tokova i interesovanja savremene kulturne istorije.“

Ostavimo muzikološkoj struci da pokuša da ovog fascinantnog srpskog intelektualca ponovo dovede u prvi plan muzičke kulture, a mi, kao deo kulturne javnosti, da se pozabavimo njegovim opštim društveno-kritičkim aktivnostima.

Pišući često za novine (Borba, Politika, NIN), Gostuški je nemilosrdno ukazivao na naše opšte društvene probleme. Budno prateći turbulencije nacionalne, a time i kulturne politike tokom osme i devete decenije 20. veka, posebnu pažnju posvetio je pitanjima čija se aktuelnost potvrđuje i u našem vremenu. Naglašavao je da obrazovanje predstavlja jedini „lek protiv poplave neukusa i kiča“, upozoravao na pogubne rezultate stimulisanja 'novokomponovane' narodne muzike, ukazivao je na propuste i promašaje savremenih urbanističkih rešenja u Beogradu i na značaj očuvanja čistote jezika u medijima.

Imao je jasan i odmeren stav prema novokomponovanoj muzici: „*Nova narodna muzika je za mene više sociološka nego umetnička pojava, što znači da ona ima šire reperkusije [...] Bio je to odraz socijalno-duhovne promene ljudi koji su sa sela došli u grad i počeli da se urbanizuju [...]*Muzika je, bili mi toga svesni ili ne, samo povod, samo izgovor, samo maska. U suštini 'novokomponovana' muzika je pre svega samo najdrečaviji simbol jednog opšteg duhovnog stanja i stava. Mi u jednom, nimalo zanemarljivom procentu, vidimo i novokomponovanu privredu, politiku, trgovinu, zdravstvenu službu, sport, komediografiju, novokomponovana groblja i šta još ne [...] Javna je tajna da su prsti visokih političara umešani u procvat nove narodne muzike,

kao što je činjenica da je rok-muzika – sve beznačajnija po dejstvu, pa čak i po tehnici – postala politički instrument, jer služi klasičnoj tezi da se skrene pažnja ljudi sa ozbiljnih stvari.“

Čuveni su bili i antologijski Razgovori o nauci i umetnosti, koje su neki nazvali Gostuškeve večeri ili Utornička akademija. Reč je o originalnoj zamisli Dragutina Gostuškog, koji je u vremenu od 1974. do 1980. godine svakog utorka okupljao nekih 30 - 40 lično odabranih istaknutih delatnika nauke i umetnosti. Među njima su bili, na primer, psiholog Vojin Matić i psihijatar Vladeta Jerotić, fizičari Branko Lalović i Vladimir Ajdačić, biolog Vladimir Glišin, ekonomista Branko Horvat, arhitekta Peđa Ristić, slikari Mića Popović i Mladen Srbinović, pisac i prevodilac Dragoslav Andrić, lingvista Ranko Bugarski, kompozitor Vlastimir Trajković.

Za svaki sastanak Gostuški je svojim 'akademicima' redovno slao pažljivo sročena i duhovita pozivna pisma – bili su to „biseri srpske epistolarnе književnosti“. Neko od članova bi održao uvodno izlaganje o izabranoj temi koja je morala biti od šireg intelektualnog i društvenog značaja, posle čega bi nastala plodna diskusija. Bila je to prava škola kritičkog promišljanja. Razgovaralo se o poreklu i sudbini umetnosti, humanoј genetici, mentalitetu našeg naroda, crnim rupama i sudbini vasionе, obrtljivosti smera vremena i *"drugim neverovatnim stvarima koje na žalost dopuštaju i naučna i filozofska misao uprkos shvatanjima normalnih ljudi"* (Gostuški). Nešto slično danas bi bilo teško i zamisliti!

Tragična politička situacija krajem 20. veka pogubno je uticala na njegov naučni rad. Napustio je i pisanje muzičkih kritika i posvetio se političkim temama: *„Srpski narod ne plaća danas ni svoje grehe, ni nekakve zločine, već svoju glupost. Jedno od velikih zala koje se može učiniti tom narodu je - hvaliti ga, isticati njegove dobre osobine i podržavati njegovu ubeđenost da je nepogrešiv i sam sebi dovoljan. A tako mu se najefikasnije suzbija želja za usavršavanjem. Kako se može govoriti o osveščivanju kada mi još uvek imamo ljude koji pred očiglednom tuđom, a vrlo često i sopstvenom propašću, još uvek istrajno glasaju za one koji su ih uvalili u tu propast.“*

Veoma ga je pogodio raspad naše bivše države i pogotovo način na koji se to dogodilo. U jednom od poslednjih intervju (Novi zvuk, br. 2, 1993.) poverio se da je prestao da se bavi svojim poslom – ništa ga više nije interesovalo. Gostuški završava taj intervju sa sledećim rečima: *„Muzika je izašla iz orbite mog razmišljanja dosta davno. Jer, moje su misli uperene ka nečem drugom i obuzete onim što bi neko nazvao politikom, a što ni u kom slučaju nije politika. Ja se time ne bavim. Razlika je u tome što se u normalnim zemljama, onim koje nisu u ratnom niti revolucionarnom stanju, politika menja a ljudi su živi i zdravi. Kod nas je pitanje politike postalo pitanje egzistencije.“*

Primećujemo među mojim prijateljima dve vrste individualne reakcije na to. Neki koji su daleko srećniji, i kojima zavidim, potpuno su uspeali da se izoluju od svega. Ne čitaju novine, ne gledaju TV, ne slušaju radio, čitaju svoje knjige, bave se naučnim radom i tako uspevaju da zadrže prisustvo duha. Drugi kao što sam ja, ne mogu od toga da se otrgnu, tako da je razmišljanje o muzici dosta daleko od mene. Koncerti su mi postali skoro neizdržljivi jer ne mogu dovoljno da se koncentrišem i, pravo da vam kažem, to me i ne interesuje. Veoma rado bih se posvetio svome poslu. Počeo sam, recimo, da pišem jednu knjigu na koju sam dosta polagao, ali ne mogu da radim. Postao sam neurotičan.“

Katarina Tomašević je ovaj period Gostuškovog života prokomentarisala na sledeći način: *„U poznim godinama umoran, gorki pesimista čije su se zloslutne prognoze, na nesreću svih nas, tragično ispunile, Gostuški, verujem, nije bio predodređen za dežurnog cinika, kako je rado o njemu govoreno u javnosti. Pre mi se čini da je cinizam u njemu postao zamena za čuđenje pred saznanjem da ima tako malo ozbiljnih i odgovornih ljudi kojima je uopšte stalo da čuju, shvate, realizuju zamisli za koje se zalagao.“*

Na kritike da ponekad koristi previše jake reči, Gostuški je, na svoj osoben način, znao da odgovori: *„Grob Branka Miljkovića je nedaleko od grobnice mojih roditelja, pa često prođem pored njegove ploče i pročitam rečenicu 'Ubi me prejaka reč'. Sjajna misao, ali ja ne mogu da je sledim. Ako je Branko mislio da je prejaka reč ubistvena, ja mislim obratno. Preslaba reč je ubistvena jer pogađa moju savest. Šta znači preslaba reč? To znači kad bih hteo da kažem, a nisam mogao ili nisam smeo. To će me ubiti!“*

U nekom od svojih natpisa izrekao je i sledeći zaključak: *„Problemi koje neko ima mnogo liče na njega samog – takoreći čine ga“*. Ovo treba razumeti tako da važi za svakog pojedinca pa i za čitavo društvo. Zapitajmo se kakvi smo to onda mi ako već decenijama (ako ne i više od jednog veka) imamo iste probleme (koje nikako da rešimo)? Možda je naš najveći problem upravo u tome što zaboravljamo ili uopšte ne obraćamo pažnju na ono na šta su nas upozoravali (pa i prekorevali) naši veliki prethodnici.

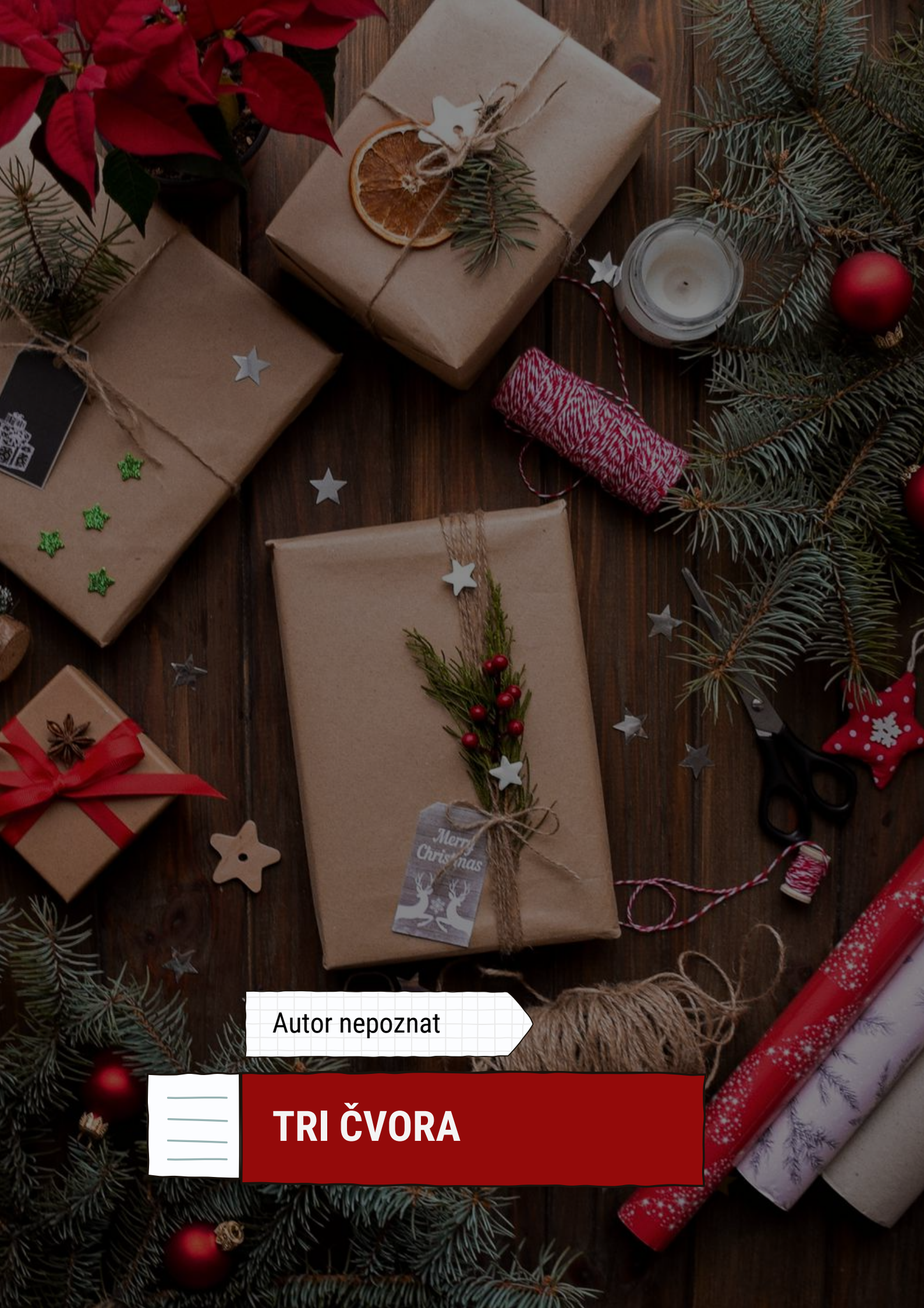
Na mnoge naše probleme (uzrokovane manama našeg nacionalnog karaktera) ukazivao je i Jovan Cvijić, ali mi smo zaboravili, ako smo uopšte nekada i obratili pažnju, na šta su nas upozoravali Cvijić i Gostuški. Obojica su isticali da nam je najpotrebnije jačanje volje, obrada sopstvene ličnosti i, na prvom mestu – upornost i izdržljivost u radu.

Gostuški nas je na to podsetio u izvanrednom tekstu napisanom povodom stogodišnjice rođenja Jovana Cvijića. Zato će u ovom broju časopisa biti objavljen taj tekst kao naša posveta Gostuškom povodom njegove stogodišnjice. Iz istih razloga i

na isti način kako je on iskazivao poštovanje prema Cvijiću. *„Izgleda prema tome da ćemo našeg velikog naučnika, mislioca i učitelja Jovana Cvijića najbolje proslaviti pohvalom njegovih prekora koji preskaču decenije da bi nam još uvek potpisivali karakteristike. To bi bio najkorisniji i obavezan udeo u jubileju za svakog od nas“* (Gostuški).

Na osnovu svega dosad izloženog, nadam se da je jasno zašto je, baš danas, lekovito podsetiti se Gostuškog i ponovo ga čitati! Predlažem da najpre, na sledećim stranicama časopisa, pročitate tekst Gostuškog – O stogodišnjici rođenja Jovana Cvijića. Tu ćete naći još jednu njegovu opomenu: *„Čovek koji sebi dozvoljava da usled sopstvene uobraženosti ili nemara ostane neobrađen i nedorađen, ne poštuje samog sebe. I sabotira celokupno društvo. Takav čovek je pre svega nekulturan.“*

Autor nepoznat

TRI ČVORA

Jednog jutra, videvši Buda da dolazi da održi svoj govor, ljudi su videli da nosi konopac sa sobom. Buda je seo i ne govoreći nikom ništa, počeo je da vezuje čvorove na konopcu.

Nakon što je vezao čvorove, Buda se okrete okupljenom narodu i upita:

- Vezao sam tri čvora na ovom kanapu, pitam Vas da li je ovo isti kanap koji je bio pre čvorova ili ne?

Jedan od prisutnih reče:

- Na ovo pitanje je malo teže odgovoriti. Sa jedne tačke gledišta konopac je isti, suštinski se nije promenio, sa druge strane, sada ima tri čvora kojih ranije nije bilo – gledajući tako reklo bi se da se promenio. Treba napomenuti da iako izgleda da se spolja promenio, suština konopca ostaje ista.

Buda se nasmeja i reče:

- Istina je! Sada ću razvezati čvorove.

I počeo je da razvlači krajeve konopca, dok je to radio upitao je:

- Šta mislite, da li ovako razvlačeći kanap mogu da razvežem čvorove?

- Ne, ne...! – povikaše ljudi. – Ako tako budete zatezali kanap nećemo moći da odrešimo čvorove!

Buda onda upita:

- U redu, slažem se da na ovaj način ne možemo razvezati čvorove, ali šta treba da uradimo, da bismo konopac vratili u prvobitno stanje?

Jedan od prisutnih reče:

- Trebalo bi prvo da pogledamo čvorove, da vidimo na koji način su vezani, a zatim da pokušamo da ih razvežemo.

Buda tada reče:

- To sam želeo da čujem. Većina ljudi želi da reši probleme bez sagledavanja uzroka njihovog nastajanja. Niko se ne pita: zašto je ljut,...? Pitaju kako da prekinu svoj bes... Niko ne pita odakle toliko ega u njemu...? Pitaju, kako da se otarase ega...

Kao što konopac ne menja svoju suštinu, iako su vezani čvorovi na njemu, tako ni u čoveku ne propada seme dobrote usled nekog poremećaja. I kao što možemo da razvežemo čvorove užeta, možemo rešiti i svoje probleme.

* * *

Shvatimo: dok postoji život, biće i problema, a ako ima problema biće i rešenja. Neophodno je da saznamo uzrok našeg problema tada će se lako stići do rešenja.

Dr vet.med Vladimir Terzin

SVETLOST I TAMA

Zamisli taj svet.
U njemu ćeš naučiti da
ne postoji sitnica.
Da sve što se dešava
ima uzrok i posledicu.
Da ma koja misao koja se rodi u tebi
nije beznačajna, već je deo tebe.
Govori o tvom uspavanom JA.

Zamisli taj svet.
U njemu moraš da naučiš
da nije hrabrost skočiti na nož
izložiti život opasnosti,
ubiti, pobeći ili otići.
Naučićeš da je hrabrost
misliti bez prepreke u sebi,
živeti bar u sopstvenom svetu
potpuno slobodno i bez bojazni.
To je najveća sreća koju možeš
da podariš samom sebi.

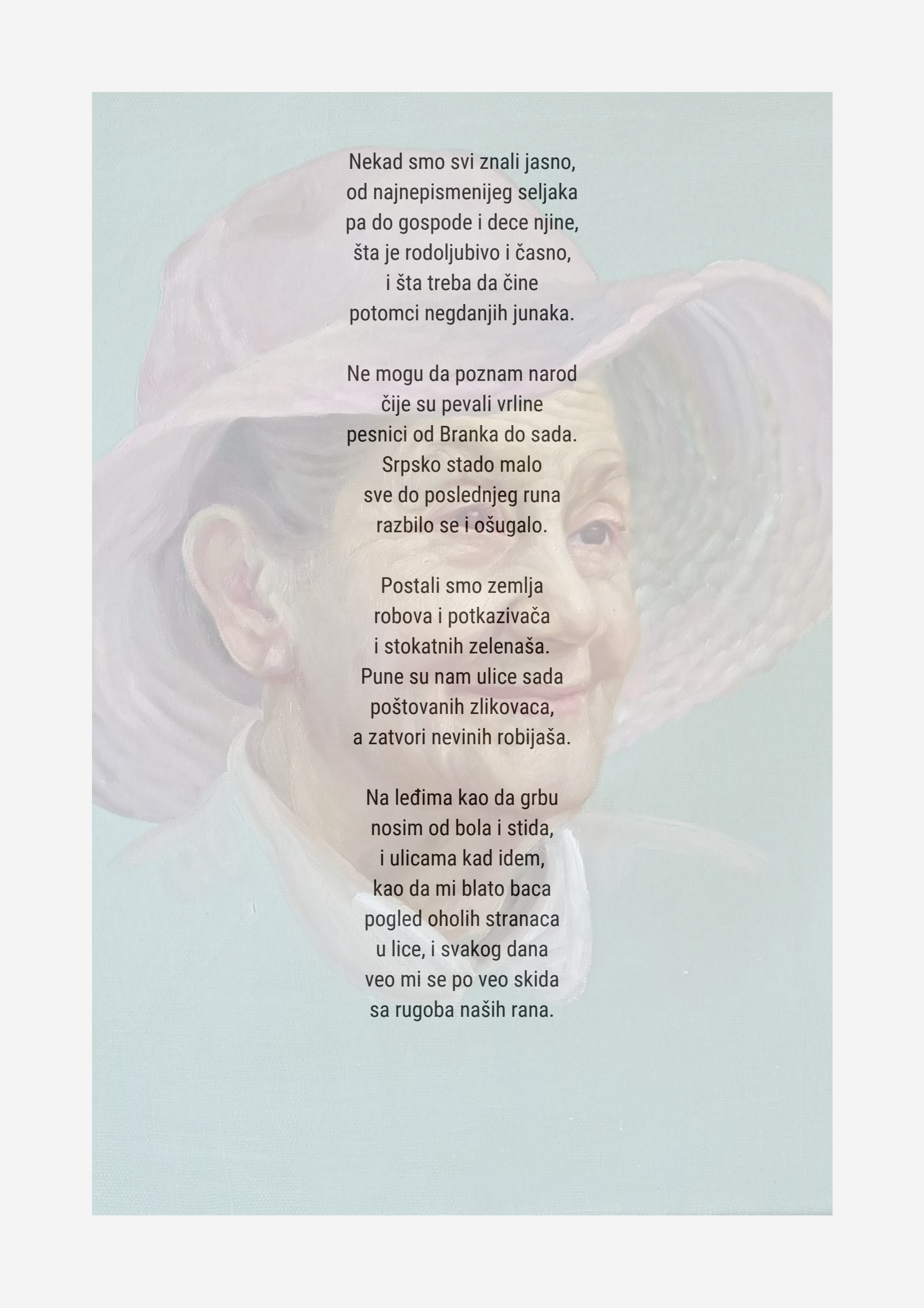
Zamisli taj svet.
U njemu svaka suza
ima težinu zvezde.
I te suze će kapljati
večno u tvoje ruke.
Teške.
Trebaće ti velika snaga
da ih ponovo pokreneš
i pomiluješ dete.
Dete u sebi.

Desanka Maksimović

U ROPSTVU

Nekad smo svi znali jasno,
od najnepismenijeg seljaka
pa do gospode i dece njine,
šta je rodoljubivo i časno,
i šta treba da čine
potomci negdanjih junaka.

Ne mogu da poznam narod
čije su pevali vrline
pesnici od Branka do sada.

Srpsko stado malo
sve do poslednjeg runa
razbilo se i ošugalo.

Postali smo zemlja
robova i potkazivača
i stokatnih zelenaša.
Pune su nam ulice sada
poštovanih zlikovaca,
a zatvori nevinih robijaša.

Na leđima kao da grbu
nosim od bola i stida,
i ulicama kad idem,
kao da mi blato baca
pogled oholih stranaca
u lice, i svakog dana
veo mi se po veo skida
sa rugoba naših rana.

Momo Cvijović

**VELIČANSTVENI BRED DEKSTER,
TITO I GAVRILO PRINCIP**

Čak i pedantni Titovi hroničari napravili su previd! U poseti registrovanoj u fototeci Josipa Broza Tita kao *Prijem gospodje Meri Bogdanović sa suprugom*, glavna ličnost nije ona već njen suprug, američki glumac Bred Dekster, nekadašnja zvezda američkih tabloida, jedan od sedmorice u antologijskom filmu *Sedam veličanstvenih*, Džona Sterdžesa iz 1960. godine.

I još jedan previd, nezamisliv u ono vreme – Kabinet doživotnog Predsednika traži informacije o Titovim gostima nakon što su oni već primljeni!

Krenimo redom!

Petog marta 1974. godine, samo dan nakon posete Breda Dekstera Titu, proslavljeni jugoslovenski režiser Veljko Bulajić šalje pismo Blaži Mandiću, šefu protokola Kabinetu Predsednika Republike, u kome, između ostalog, kaže: *...Također sam upoznao i Bred Dekstera, kome smo mi svojevremeno ponudili saradnju na „Sarajevskom atentatu“. Međutim, ispostavilo se da pripada najmutnijim slojevima Holivuda, pa smo kontakte sa njim prekinuli. Bio je nekoliko godina tjelohramitelj Frenka Sinatre i tako je ušao u mafijaški svijet na filmu. Veliki je blefer i već je u nekoliko navrata, kroz štampu, reklamirao „Jugoslavenska vlada finansira film Breda Dekstera“. Ovamo dolazi kako bi kontakt na najvišem nivou pretvorio u Americi u mjenice (zajedničkim fotografijama itd.). Ne želim komentirati da, nažalost, među nekim našim sineastima ima zagovarače, koji i pored toga što su im stvari oko Dekstera poznate, žele istim metodom dobiti ovdje mjenice, za dinare.“*

Ne slučajno, istog dana na istu adresu stiže pismo Zdravka Mihalića, direktora *Jadran filma*, koji Kabinet Predsednika Republike informiše da je *Jadran film* još od leta 1971. godine u pregovorima sa *Československim filmom* u vezi koprodukcije za realizaciju filma *Sarajevski atentat*. I, kako dalje navodi: *Jučer sam u telefonskom razgovoru sa „Jugoslavija filmom“ obavješten da Bred Dekster sa Nikolom Popovićem (direktor FRZ "Sutjeska") iz Beograda trebaju biti primljeni na najvišem mjestu, te da će tražiti podršku za projekat "Sarajevski atentat", iako im je u „Jugoslavija filmu“ rečeno da je već ugovorena suradnja na tom projektu sa ČSSR, potpisan ugovor i film prijavljen kod „Jugoslavija filma“.*

Pismo završava rečima: *Bio sam slobodan da vas o tome hitno izvjestim.*

Očigledno je da pošiljaoci oba pisma nisu bili upoznati da je susret Tita i Breda Dekstera već održan dan ranije, u Karađorđevu, 4. marta. A kako je i Tito tek naknadno upoznat sa njihovim pismima, sledi, kao u nekom dobro režiranom filmu, logičan nastavak. Na zahtev Kabineta Predsednika Republike (12.mart 1974.) Generalni konzulat SFRJ u San Francisku preko Saveznog sekretarijata za inostrane poslove,

(11. April) dostavlja *strogo poverljivu informaciju* o Bred Deksteru, koja ni blizu nije tako oštra kao ona iz pisma Veljka Bulajića. Iz nje saznajemo da je Bred Dekster, porodičnog imena Veljko Šošo, poreklom Srbin, rođen 1922. godine u Americi (1). Do ženidbe sa Mary Bogdanović, članom ugledne iseljeničke porodice, nije se interesovao za iseljeničtvo ali da, prema utisku Konzulata koji sa porodicom Dekster održava kontakt, on ostavlja utisak dobronamernog i korektnog čoveka.

O njemu kao glumcu iznose podatke da je igrao u 26 filmova, uglavnom tumačeći tipove lošeg karaktera i sporedne uloge u filmovima: *The Asphalt Jungle, The Las Vegas Story, Macao, Between Heaven and Hell, Magnificent Seven, Taras Bulba, 13 Fighting Men, 99 River Street, The Oklahoman, Last Train from Gun Hill, Kings of the Sun* i dr.(2)

U vezi njegove producerske aktivnosti iznose interesantne podatke :

Kao producent nije poznat. Snimio do sada tri filma: Lover, Lady in blue, The naked runner. Iako se kod ovih filmova kao producent pojavljuje njegovo ime, iseljenici koji ga poznaju tvrde da je to samo formalno, pošto su proizvodnja ustvari firme Frenka Sinatre. Naime, jednom prilikom kad su snimali na Havajima, Sinatra se našao u smrtnoj opasnosti (davljenje), Dekster mu spasio život. (3) U znak zahvalnosti Sinatra htio da se oduži dajući mu mogućnost da se afirmira kao producent. Kasnije se uslijed neslaganja razišli. (4) O namjeri da snima Sarajevski atentat govorio nam još prošle godine. Izgleda

[1] Bred Dekster je rođen 9. aprila 1917. godine u Goldfildu, Nevada SAD, umro 12. decembra 2002. U Kaliforniji

[2] Jednom prilikom mi je Slobodan Šijan skrenuo pažnju da je Bred Dekster u njegovom filmu Tajna manastirske rakije (1988.) glumio jugoslovenskog ministra Veljka Pantovića.

[3] Američki Crveni krst za ovo junačko delo Breda Dekstera je odlikovao medaljom za hrabrost.

[4] U jednoj biografiji Frenka Sinatre Karl Malden, slavni zenljak i prijatelj Dekstera ovako komentariše razlaz Breda i Sinatre: „Mislim da je kraj njihovog prijateljstva počeo onda kad je Bred spasio Frenka. Frank jednostavno nije podnosio da nekom nešto duguje. Kada je Frenk ostavio suprugu i namjeravao da oženi Miju Farou, Bred mu je kazao da ludost ženiti djevojku mlađu trideset godina od sebe koja je čak bila mlađa od Frenkove ćerke Nensi. Bred nije mogao da šuti, on je bio brutalno iskren. Onda je Frenk poludio i polupao hotelsku sobu u koju su bili, a Bred je samo izašao i otputovao sa snimanja filma.“

da je unajmio dosta sposobne pisce scenarija. Nije nam poznato tko bi finansirao ovaj film. Iz razgovora sa njegovom suprugom imamo utisak da ona stoji iza ovog projekta, dok bi se kao direktni finansijeri pojavile neke firme iz LA i Londona. Oboje obzirom na njeno bogatstvo (za američke prilike u pogledu veličine ipak relativno) izgleda imaju ambiciju da se Dekster jednim dobrim filmom probije i stekne renome kao producent, što bi mu pored ostalog poslužilo kao baza za eventualno daljnju aktivnost na proizvodnji filmova. Nadopunu podataka dostavićemo do kraja aprila. Nedavno po prvi put boravio u zemlji sa kojom je oduševljen.

Napominjemo da je drug Ljubo Ilić, bivši ambasador preneo drugu Nikoli Krajinoviću, savetniku za bezbednost saveznog sekretara, da Bred Dekster ima samostalnu holivudsku kompaniju Bre-Mar. Iliću i njegovoj supruzi Zinki Kunc poznato je da Dekster i njegova žena Mary Bogdanović nemaju finansijskih sredstava da bi bili u stanju da podmire troškove snimanja filma Sarajevski atentat. Po svemu iza snimanja filma stoji američka obaveštajna služba, koja je zainteresovana za predeo Bosne gde će biti sniman pomenuti film. (Prethodna rečenica podvučena). Drug Ilić takođe je skrenuo pažnju da se Mary Bogdanović neprijateljski izjašnjava prema SFRJ iako joj je otac bio veoma ugledni iseljenik. Njena dva prva muža bili su u službi CIA.(5) Dekster je inače propali pozorišni glumac.

Sad bi nam stvari oko posete Breda Dekstera i Mary Bogdanović u vezi posete Titu trebale biti jasnije. Na osnovu svega prikupljenog Kabinet Predsednika Republike sastavio je Belešku (ne pre 2. juna 1974.g.), u kojoj se Titu iznosi geneza sukoba između Breda Dekstera i nekih filmskih kuća, sa jedne, i Veljka Bulajića i nekih drugih filmskih kuća, sa druge strane, a u vezi snimanja filma Princip, odnosno Sarajevski atentat. Pored gore navedena dva pisma, u Belešci se pominju, nažalost nepronađena, i neka druga pisma, telegrami i telefonski pozivi zainteresovanih strana, pre svega od strane Veljka Bulajića i filmskih kuća koji su podržavali njegov projekat, u kojima uporno pokušavaju da saznaju da li je Tito dao podršku Bredu Deksteru za njegov projekat Princip, jer je, zbog tih glasina u Sarajevu realizacija filma stopirana, u ime druga Tita.

Strasti oko ovog slučaja nije uspeo da smiri ni drug Hasan Grabčanović, predsednik Centralnog komiteta Saveza komunista Bosne i Hercegovine, koji je vodio razgovore sa jednom i drugom stranom, sa Bulajićem i Parežaninom (6), i koji im je , nakon iznetog mišljenja da ne postoji nikakav poseban interes za snimanje filma na ovu temu

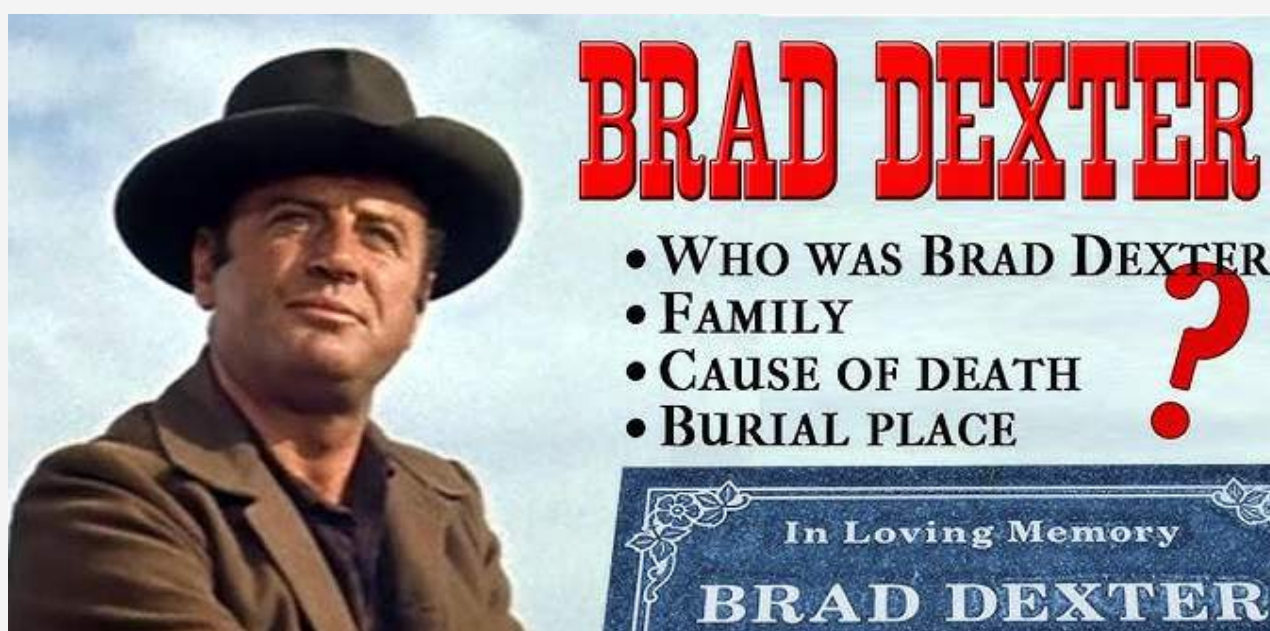
[5] Pored braka sa Mary Bogdanović (1971-1994.) ,Bred Dekster je bio oženjen i sa Pegi Li (1953.), popularnom pevačicom pedesetih godina, kao i sa Džun Dajer (1994-2002.)

[6] Ratko Parežanin (1898-1981), srpski i jugoslovenski novinar, književnik i političar. Pripadnik revolucionarne organizacije Mlada Bosna zbog čega je uhapšen nakon atentata na Franca Ferdinanda.

(koja je obradjivana u šest dotad snimljenih filmova), energično zamerio da se bave nekorektnostima i netačnostima i da ubuduće poslovne stvari i komercijalne aranžmane ne dižu na nivo opštejugoslovenskih političkih problema.

U belešci se navodi i da je Bred Dekster protestovao kod Ota Deneša, zamenika generalnog direktora Saveznog zavoda za međunarodnu naučnu prosvetno-kulturnu saradnju, u kome kaže da se Jadran film i Bulajić služe nepoštenim, podmuklim i pokvarenim postupcima kako bi onemogućili realizaciju njegovog filma. I pored toga što Dekster podseća Deneša da je podržao njegov scenario, Oto Deneš je, u pismu upućenom Kabinetu Predsednika Republike ocenio da projekat Veljka Bulajića ima neospornu prednost jer je već zaključen i utanačen sa partnerom iz ČSSR, te da zaključenje koprodukcije u isto vreme na istu temu sa drugom zemljom ne bi bilo oportuno i korektno.

Film bez epiloga nije film. Dekster se, mada ne bez borbe, veličanstveno povukao, verovatno nakon odgovora Mirka Milutinovića iz Kabineta Predsednika Republike da je najbolje da *Dekster u vezi sa ovim poslom kontaktira direktno zainteresovane filmske proizvođače u Jugoslaviji*. I pored svega, Dekster nije ljut na Tita (u jednom pismu Kabinetu kaže: *Čudno je da je jedini čovek koji razume o čemu ja govorim je predsednik Tito...*), jer mu 25. februara 1975. godine šalje pismo. Nakon uvoda u kome Tita podseća na još jednu Vašu priču, o kojoj su razgovarali u Karadjordjevu, prelazi na glavnu temu - Sarajevski atentat, nakon što je pročitao scenario Veljka Bulajića i *Jadran filma*. *Šokiran sam i revoltiran, kaže...to ne samo da je najgori scenario o nekom velikom istorijskom događaju koji sam ikada pročitao već je i vrlo ponižavajući u načinu na koji ga tretira. Narušava svako pravilo dramaturgije i literarne forme. Medjutim, ono što me je najviše uvredilo, gospodine Predsedniče, je način na koji Bulajić i pisac predstavljaju te mlade heroje na čelu sa Gavrilom Principom - načinili su ih degenerisanim ubicama! Osim toga, tekst je potpuno anti - slovenski!*

Ukoliko bi se film realizovao i distribuirao po celom svetu, bila bi to direktna uvreda za Jugoslaviju, njen narod i, iznad svega, uvreda uspomene na tih sedam mladih heroja. Činjenica da su ovaj scenario razradili jedno jugoslovensko filmsko preduzeće i jedan jugoslovenski režiser, čini celu stvar još odvratnijom i neverovatnijom. Stranica za stranicom, lik za likom, ostvareni su na najuvredljiviji i najponižavajući način.

...Znam da bi bilo koji drugi producent koji bi razradio ovaj scenario i tražio od njega saglasnost Vaše Kancelarije, mogao očekivati ne samo da bude kategorički odbijen, već i da se od njega traži da napusti zemlju.

Nije nam, nažalost, poznato, kako je Tito reagovao na ovo pismo, ni da li je doslo do nekih intervencija sa njegove strane, obzirom da je snimanje Sarajevskog atentata bilo u toku.

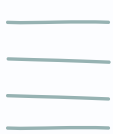
Nažalost (možda), veličanstveni Harry Luck, Bred Dekster, ovu trku je izgubio. Nije zgorog da se podsetimo kako su u ovo naše vreme ne tako retki pokušaji da sa Gavrilom Princip karakteriše upravo onako kako je to Dekster pisao Titu.

Nije samo Bred Dekster imao veliku želju da snimi taj film. Za filmsku priču o tim mladim herojima veliki interes su pokazivali i dva giganta filmske umetnosti - Orson Vels i Andžej Vajda! Vajda je izjavio: *Mislim da sam tu temu dobro razumeo i da razumem te mladiće. Ti su likovi veoma bliski poljskoj literaturi, Mickijeviću, Vispjanskom, bliski davnoj naivnoj fantaziji kako se društvo može izlečiti plemenitošću i totalnim davanjem sebe za pravu stvar*". Orson Vels će, očaran Gavrilom Principom i Mladom Bosnom uzeti Vladimira Dedijera za izradu scenarija.

Šteta! Nijedna od ovih ideja nije realizovana.

Januš Korčak

DESET ZAPOVESTI ZA RODITELJE

Januš Korčak – (1878-1942) poljski pedijatar, pedagog, pisac....

...Kada je Hitlerova vojska ušla u Poljsku i okupirala Varšavu, Januš Korčak je ostao sa svojim vaspitanicima u „Domu siročadi“. Godine 1940. Nemci su ga uhapsili. Nekoliko meseci je proveo u zatvoru odakle su ga otkupili njegovi bivši štićenici. Svetski poznat pisac, Korčak je imao mogućnosti da napusti Poljsku, ali nije to učinio. Vratio se u „Dom siročadi“, koji se sada nalazio na teritoriji Varšavskog geta.

Brojni prijatelji pokušavali su da nagovore Korčaka da napusti geto, znajući da mu preti velika opasnost iako su mu okupacione vlasti dozvolile da slobodno ulazi i izlazi iz geta.

Petog avgusta 1942. deca iz Doma siročadi poslata su u koncentracioni logor Treblinku.

Nekoliko dana kasnije Januš Korčak, zajedno sa svojom decom, ulazi u gasnu komoru.

Januš Korčak – **DESET ZAPOVESTI ZA RODITELJE**

1. Ne očekuj da tvoje dete bude kao ti ili onakvo kakvo bi ti želeo da bude. Pomozi mu da postane samosvojan čovek, a ne tvoja kopija.
2. Ne traži od deteta da ti plati za sve što si za njega učinio. Dao si mu život; kako ti se može zahvaliti? On će dati život drugome, drugi trećem... to je zakon nepovratne zahvalnosti.
3. Ne sveti se detetu za uvrede koje ti je nanelo, da u starosti ne bi jeo gorak hleb. Što si posejao to će i nići.
4. Ne potcenjuj dečije probleme. Svakome je dat život u skladu sa snagom koju ima, budi siguran da njemu nije lakše nego tebi, a može biti da mu je i teže, jer nema iskustva.
5. Ne ponižavaj ga!
6. Ne zaboravi da su najvažniji čovekovi susreti u životu – susreti sa decom. Obraćaj više pažnje na njih – mi nikada ne možemo znati koga srećemo u svom detetu.
7. Ne muči sebe ako ne možeš nešto da učiniš za svoje dete. Seti se, detetu je uvek nedovoljno ako nije učinjeno sve.
8. Dete nije tiranin koji vlada tvojim životom, nije samo plod od krvi i mesa. Ono je ta dragocena čaša koju ti je Život dao da je čuvaš i razvijaš u njoj stvaralački plamen. U toj oslobođenoj, rasplamsalnoj ljubavi majke i oca, raste, ne „naše“, ne „moje“ dete, već duša koja nam je poverena na čuvanje.
9. Nauči da voliš tuđe dete. Nikada ne čini tuđem detetu ono što ne želiš da čine tvom.
10. Voli svoje dete uvek – i kada je netalentovano, nesrećno, odraslo. Razgovaraj sa njim, – raduj se, jer dete je praznik, dokle god je sa tobom.

Na mestu Korčakove smrti u Treblinici nalazi se veliki kamen. Na kamenu je kratko napisano:
„JANUŠ KORČAK I DECA.“

Daniel Vincek i
Borisav Čeliković

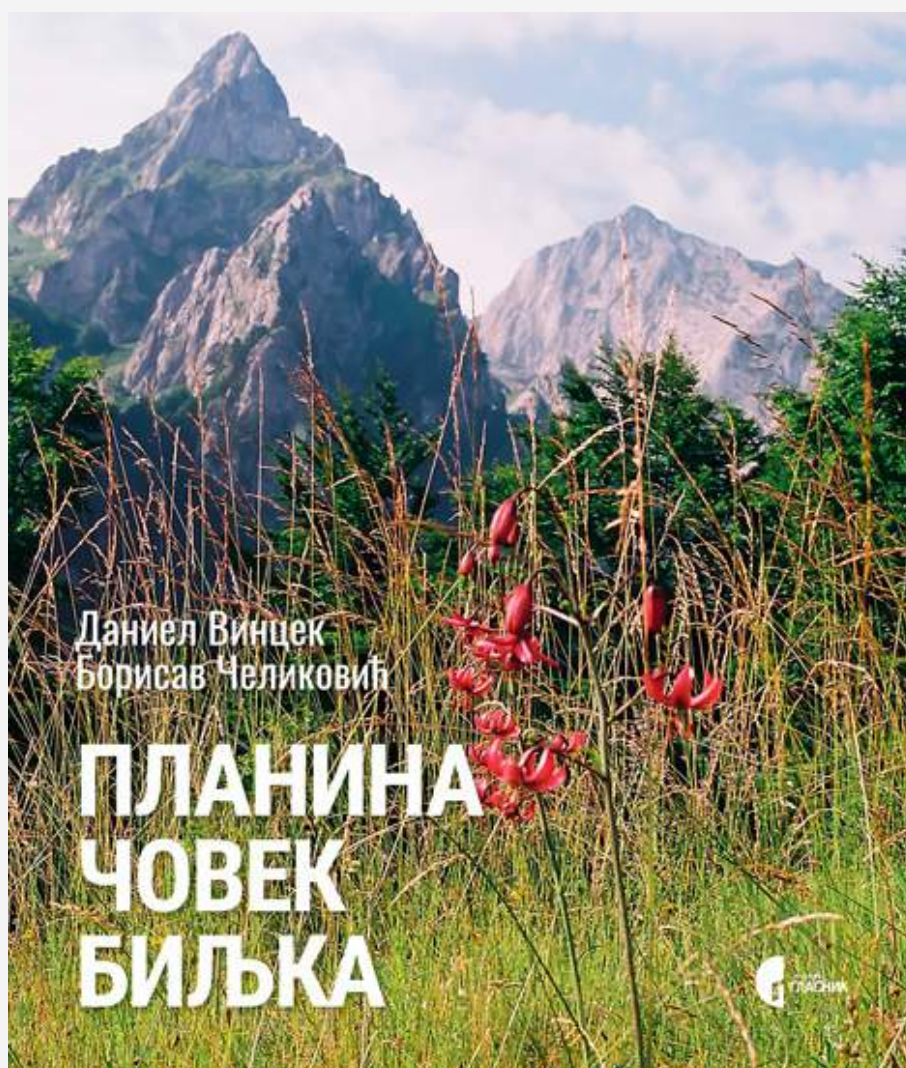

PLANINA, ČOVEK, BILJKA

DEO PRVI...

Knjiga **PLANINA, ČOVEK, BILJKA** predstavlja spoj prirode i čoveka, u slici i reči.

Prvi deo knjige je autorsko delo Daniela Vinceka (1926–2021), poznatog botaničara, osnivača i vlasnika jedinstvenog vrta „Botaničke bašte planinske flore Crne Gore“ u Dulovinama kod Kolašina. Daniel Vincek, iako ekonomista po struci, čitav svoj život posvetio je prirodi, planinama i prevashodno biljkama. U svom hobiju uspeo je da dostigne naučne domete. Zbog izvanrednih zasluga koje je postigao na planu podizanja i održavanja Bašte, uspostavljanju veza i saradnje sa drugim stručnjacima u zemlji i inostranstvu, edukaciji mladih, te plodnoj prevodilačkoj i publicističkoj djelatnosti, Daniel Vincek je doživio čast da se jedna nova biljka nazove njegovim imenom. To je *Alchemilla vincekii Plocek* ili na narodnom jeziku to bi bilo Vincekov virak. Opis vrste na latinskom i engleskom jeziku, sa kratkim rezimeom na francuskom i apstraktom na engleskom objavljen je u naučnom radu pod imenom: „*Tree new species of Alchemilla in the Balkans*“ u botaničkom časopisu *Candollea* 53 (2): 309–320 (1998), koji izdaje Conservatoire et Jardin Botaniques iz Ženeve, a na osnovu biljnog materijala kojega je prikupila, na crnogorskom dijelu Prokletija, češka botaničarka dr sc. Daniela Fišerova 22. jula 1994. godine.

U razgovoru sa novinarom Nikolom Vlahovićem, koji je pisao članak o Bašti na Dulovinama (1995), Daniel Vincek je rekao: „Moramo da naglasimo da je simbol naše Bašte vrsta *Valeriana pancicii* imenovana po slavnom srpskom botaničaru Josifu Pančiću, no kao i svaki simbol i ideal teško je dostižan jer nemamo mogućnosti da joj stvorimo uslove za život u našoj Bašti.“ Zato se ova interesantna endemična vrsta samo povremeno uzgaja u Bašti. Njena specifična staništa su toliko osobena da ona ne podnosi prenošenje na druge lokalitete. Stručnjaci bi rekli: „*Valeriana pancicii* ima veoma usku ekološku amplitudu“ (ekološku valencu). Simbol Bašte predstavlja stilizovani crtež ove vrste sa vrhovima veličanstvenih Komova: Vasojevičkog i Kučkog, gdje se nalazi jedan od lokaliteta ove endemične i tercijarno-reliktne vrste jugoistočnih Dinarida.

Za života Daniel Vincek je objavio petnaestak knjiga, među kojima su koautorski naslovi: *Crna Gora vrata Balkana*, *Nacionalni park Biogradska gora*, *Planine Crne Gore. Vodič za planinare*, *Crnogorske planine*, *Izbor iz crnogorske flore*, *Jerinja glava*, *Veliki sportisti male varoši* i samostalno *Mali planinarsko-alpinistički pojmovnik*. Tu su i prevodi sa nemačkog: *Crna Gora*, Kurta Haserta u dva toma (1995, 1996) i italijanskog jezika: Piero Sticotti, *Rimski grad Doclea u Crnoj Gori* (1998).

U ovoj knjizi sabrani su Vincekovi prilozi, koje je priredio Borisav Čeliković (str. 13–190), a koje je Vincek napisao samostalno ili u koautorstvu sa svojim prijateljima i saradnicima, o usponima na crnogorske planine, o životu i prirodnim lepotama, a posebno o planinskim biljkama i njihovom praktičnom značaju za život čoveka (hranljiva i lekovita svojstva). Priroda i flora planina Kučke krajine, Komova, Prokletija, Bjelasice, Lovćena, Moračkih planina, ... Tu je i prikaz njegove bašte iz pera čuvenog sarajevskog botaničara Čedomila Šilića, kao i izvod tekstova o bašti, sa Vincekovom bibliografijom.

Male – velike pouke iz ekologije od Daniela Vinceka:

„Čovek tek polako odbacuje zabludu da je cveće mirisavo i divnih boja da bi to njega obradovalo, a ne da je tome svrha da se privuku određene vrste insekata – oprašivača i prenosilaca polena sa udaljenih srodnika, čime se obezbeđuju zdravi novi naraštaji i izbegava blisko-srodnička biološka degeneracija. Biljka (čovek se toga dosta otrgao sa razvojem tehnike) smeštena je u takozvanu biološku nišu, tj. okvir koji joj pruža osnove da živi i, uz uslov stalnog usavršavanja, preživi.“

„Nijedna biljna vrsta ne traje večno, ona se polako ali stalno menja i prilagođava novim uslovima. Čovek je ugrozio prevelik broj genetskih šifri – zapisa u biljnim vrstama planete Zemlje. Ključ života i šema daljnjeg bitisanja su ti zapisi. Svaka vrsta svojim nestankom odnosi i deo tajne nastanka života. Povratnom genetskom manipulacijom teško će se, ili nikako, nadoknaditi izgubljeni deo enigme.“

„Prolazimo planinskim stazama i postupima. Gledamo u vrhove i nebo, ali i neizbježno i pod noge, u kamenjar. Izdaleka taj kameni grot (*sipar*) izgleda bez života, no kad smo blizu, vidimo da je to pravi vrt cveća. To je životni prostor točilarki i kamenjarki koji su one izabrale za sebe i za svoje potomstvo. Izmakle su se iz one stiske koja vlada na četvornom metru biljnih zajednica. Neke su na nepomičnom siparu, a neke i na onom koji se pokreće i lagano klizi u dolove i karlice. Tlo im izmiče „ispod nogu“. Toplo sunce po prlu grije njihovo malo srce, organsko jedinstvo stanica, i na svoj način organizovane svesti. Koren im ide duboko da bi dopro do nešto životnih sokova.“

„Planinarska duša može se u ovom kraju napuniti novim vidicima, novim prostorima i u suzdržanom trijumfu obogatiti novim linijama horizonta. Sve je to, međutim, gazila noga naših predaka, pa za markaciju i ne pitajte. Krenite ugaženom stazom kuda idu ovce i nećete pogrešiti. Narod kaže: „...kuda prolazi živo“. Ovce izlaze gotovo na sam vrh Vile u potrazi za mladim biljčicama, tražeći ih tako izbirljivo po ovim vapnenjačkim slojevima. Kako da im mleko ne bude puno raznih aromatičnih sastojaka? Sentimentalno opažamo da je stočarstvo u povlačenju, sve manje naroda odlazi u planinu. Uslove za lakši život nalaze u gradu i bliže gradu. Planine se na taj način obnavljaju, zahvata ih novo rastinje, te menjaju svoj izgled. Čudno je, ali i objašnjivo: gde nema ljudi, povlače se i ptice i životinje. Stvorio se lanac međuzavisnosti, pa uzajamno trebaju jedni drugima. Život ide dalje, a mi u planinama nalazimo njegovu lepšu stranu. Bar tako verujemo. Sve su ove planine, gledane izdaleka, sivobele i beživotne, no trud za ulazak u njih otkriva biljne terase i pitome visoravni, gde su stene i previsi bogate izložbe života, a za oko dramatične kulise.“

„Rani izlazak nam je koristio što smo videli, neki prvi put, krdo divokoza, najlepši ukras Prokletija. Beže od nas. Šteta! Neko reče kako u nekim alpskim zemljama divljač uzima hranu iz ruku planinara. Lovci, bolje reći lovokradice učinili su da ova divljač zazire od čoveka. Meštani kažu da narod veruje kako je „nesreća“ ubijati divokoze i da će onoga koji to čini kad-tad stići kazna neke više sile (nesreća u obitelji, štete velikih razmera i sl.). Kako je lepa ta iskonska etika čoveka planinštaka koji svoje bivstvovanje veže za živu prirodu oko sebe, bez umišljanja vlastite nadvrednosti.“

Vincekov obrazovni obilazak bašte u Dulovinama sa posetiocima i gostima:

„Pod grabovima (lišajevi na kori grabova ukazuju na čist i zdrav klimat na Dulovinama!) smještena je parcela 2, gdje bi skrenuli pažnju na kopitnjak (*Asarum europaeum*) čiji naziv potiče od sličnosti njegovih listova sa pločicom – potkovicom za konje. Neki istoričari tvrde da su ovaj tip potkove u naše krajeve donijeli antički Rimljani. Ovdje, na starom panju uz mahovinu raste i slatka paprat (*Polypodium vulgae*). Dok nije nastupila era industrijske proizvodnje šećera, njen korijen je bio poslastica za čobane. Kažu da je sto puta slađi od šećera.“

„Na parceli 3 zastupljen je jedan odrasli primjerak bijelog graba (*Carpinus betulus*) i balkanska diskoreja (*Dioscorea balcanica*), koja nosi ime po antičkom lekaru Dioskoridu. Ovu vrstu je pronašao i naučno opisao botaničar Nedeljko Košanin (1874–1934), koji je tridesetih godina XX vijeka rukovodio Botaničkom baštom u Beogradu. U Crnoj Gori raste samo kod Nikšića. Ovu vrstu specijalno obrađuje prof. dr sc. Ljubinka Martinović-Ćulafić iz Instituta za botaniku u Beogradu. Radi se o tome da je za ovom vrstom veliki interes i potražnja zbog liječenja savremenih bolesti (sida i sl.), a spomenuta naučnica je razvila metodu brzog razmnožavanja iz tkiva same biljke. To je primjer da se čovjek današnjice mora ponovo vraćati prirodi dok farmaceutska industrija ne pronađe sintetičke supstance. Podsjetili bismo da je takav prirodni lijek bio aspirin, koji je sintetizovan kao salicilna kiselina iz vrbove kore (*Salix sp.*) [Salix na latinskom znači vrba]. Taj lijek se zadržao i do danas kao neprevaziđen u svojoj namjeni. Da dodamo da razmnožavanje ove penjačice karakteriše postojanje odvojenih „ženskih“ i „muških“ primjeraka – dvodomnost.“

„U hladu ovih parcela dobro napreduje jedna vrsta *pelargonijuma* mirišljavih listova, koje su nekada naše bake stavljale u slatko. Čovjek je dakle od svog početka bio upućen na biljke da ga hrane, liječe, odijevaju, da mu služe za začim, a vjerovao je i u njihovu mističnu moć.“

„Treba skrenuti pažnju da svaka biljka u Bašti ima natpisnu tablicu na latinskom jeziku gdje je označen rod i vrsta. To je takozvana *binarna nomenklatura* koju je uveo švedski botaničar Karl Line u XVIII vijeku. Ovi naučni nazivi su jedinstveni i u primjeni su u svim zemljama svijeta. Narodnih naziva biljaka u Crnoj Gori nažalost nema mnogo. Razlog za to je da su čobani bili stalno angažovani i na oprezu od napada vukova, Turaka ili hajduka. Danas predstoji novim generacijama mladih botaničara da za vrste naše zemlje prouče domaće nazive koji će upućivati na njihov izgled ili na druge karakteristike ili će pak poslužiti prevod sa latinskog jezika. Mi svi imamo hitan zadatak da od naših starih prikupljamo narodne nazive biljaka, koji se sve više zaboravljaju i nepovratno gube sa nestankom prethodnih generacija koje su bile više vezane za prirodu.“

„Pomenuli bismo ovdje još i *blaženak* (*Geum molle*) i *kravac* (*Sanguisorba minor*) kao vrstu, među narodom poznatu, za liječenje od zmijskog ujeda kod stoke. Tu je i đurđevak (*Convallaria majalis*) koji mirisno cvjeta u proljeće. On i njegovi plodovi su otrovni, ali je biljka vezana za narodnu „Đurđev danak hajdučki sastanak...“. Bilo je cvjetanje ove biljke, dakle, vezano za odlazak hajduka u tek prolistale šume. Treba obratiti pažnju na razliku đurđevka od srijemuše – međeđi luk (*Allium ursinum*), jer su im listovi vrlo slični. Dok je srijemuša zdrava za jelo, spomenuti đurđevak je otrovan.“

„Na parceli 8 uspijeva *macina trava* (*Valeriana montana*). Narodno vjerovanje je povezuje sa ljubavnim napicima, pa se kaže: „Trči za njom kao da mu je dala macine trave“. Inače je primijećeno da na neki način djeluje i na mačke koje vole da se po njoj valjaju. Tu bismo spomenuli i *pjegavi kaćunak* (*Orchis morio*) od koga se na Orijentu spravlja jedan topao napitak, zvani *salep*, kome se pripisuje svojstvo afrodizijaka.“

„Na parceli 9, daleko je interesantnija Pančićeva omorika (*Picea omorika*). To je najljepše i najelegantnije stablo naše Bašte. Pronašao ju je i opisao srpski botaničar Josif Pančić (1814–1888), sa planine Tare, a u dolini rijeke Drine, kod sela Zaovine. Ova vrsta je preživjela ledeno doba i danas nema botaničke bašte u svijetu koja ne uzgaja ovaj lijepi četinar. Nama se javio i poslao članak sa fotografijom direktor Botaničke bašte u Berlinu, dr. Lack, sa osvrtom kako kod njih uspijeva Pančićeva omorika. Eto, slavna biljka i slavan naš naučnik Pančić, koji je podjednako zadužio botaniku Srbije, kao i Crne Gore.“

„Parcela 10 sadrži veću kolekciju kamenjarskih skupina, tj. vrsta iznad zone šumskog pojasa koje se drže uz kamen, koji danju akumulira sunčevu toplotu, a noću je polako ispušta i tako spašava biljke, kao živa bića, od temperaturnog stresa. Poznato je, naime, da na većim visinama razlike između dnevne i noćne temperature u vegetacionom periodu biljaka znaju da iznose i do 15°C. Tu se, dakle, srećemo sa jednim oblikom prirodne termoakumulacione peći.“

„Ovdje bi, kao biljku vezanu za umjetnički osjećaj čovjeka, još od antičkih vremena, ukazali na biljku *dugolistni badelj* (*Acanthus balcanicus*) koja se nalazi podosta po livadama planina od Sinjavine pa sve do mora. Izgled njenog lista ugrađen je u kapitule stupova najbogatijeg građevinskog stila – korintskog, grčko-rimske arhitekture. Još je po nečemu ova biljka karakteristična. Zreli plodovi, uz jak prasak, izbacuju sjemenke na daljinu i do 15 metara. Kod nas zbog vlažne klime taj fenomen nijesmo uočili. Eto primjera čime su biljke osposobljene da bi zadovoljile osnovni zakon prirode – opstati i obezbijediti potomstvo! Neke biljke svojim sjemenkama dodaju „krila helikoptera“, kupole „padobrana“ da bi ih vjetar lakše raznosio (*anemohorija*), neke opet imaju hvataljke da bi ih životinje lakše prenijele, a kod nekih plodovi su ukusni za jelo da bi ih životinje i čovjek izbacili kroz svoj probavni sistem i tako doprinjeli njihovom rasijavanju i širenju (*zoohorija*).“

„Narod *somini* (*Juniperus sabina*) pripisuje nedokazana čudotvorna svojstva i spreman je da se lomi po planinskim liticama da bi došao do nje. Nažalost tako ju je i doveo do granice istrebljenja kao i još mnoge druge vrste.“

„Ovdje je u jesen upadljivo lijepo drvo *jerebike* (*Sorbus aucuparia*). Interesantno je da narod u Kolašinu ovo drvo naziva *kalina*, a tako se i u ruskim stepama naziva mali drvenasti žbunić slatkih plodova. Grozdaste bobice kaline nijesu jestive zbog oporog ukusa, mada bogate vitaminom C, ali ptice kojima jesenji i prolećni koridor tranzita za jug i na sjever vodi upravo preko Kolašina, rado se zadrže na ovim stablima i slatko najedu bobica za nastavak dugog i napornog leta.“

„Uz smrču (*Picea abies*) se penje povijuša *hmelj* (*Humulus lupulus*) koji raste autohotno uz potoke u Kolašinu. Njegovi plodovi poput malih šiškarki su obavezan sastojak kod varenja piva, a uz to su i ljekoviti – pripremljeni kao čaj. Hmelj se uzgaja na velikim plantažama Vojvodine, a također u Mađarskoj, Češkoj i drugim zemljama Evrope, kao važna i nezamjenljiva biljka u pivarskoj industriji. Predstoji nam momenat kada će se plantaže ove vrste degenerisati, pa će nastati potraga za genetski zdravim sjemenom iz naših krajeva.“

„Čepljen ili *čepljez* (*Asphodelus albus*), mada su brojne vrste mediteranskih predjela, dobro napreduje na prisojnim livadama i kontinentalnog dijela. Nekad su se njegovi kuvani gomolji koristili za jelo. Danas je to zaboravljeno, ali se ponovno istražuju njegovi ljekoviti sastojci od značaja za modernu farmaciju. Interesan je podatak koji nam dolazi od rimskog historičara Plinija Starijeg, da su se Marko Antonije, kao član rimskog trijumvirata, i njegove trupe prilikom osvajanja Epira, dok je očekivao vojno pojačanje preko Jadrana, ostavši bez hrane, mjesec dana hranili krtolama čepljena.“

Nastavak u sledećem broju...

IMPRESSUM

Izdavači:

Dragan Đurić i Branislav Božović,
Gavrila Principa 43, Beograd
Republika Srbija

Glavni i odgovorni urednik:

Dragan Đurić

WEB adresa:

<http://www.tajnizacin.com>

Dinamika:

Časopis TAJNI ZAČIN izlazi tromesečno

Tehnička priprema:

Bojana Damjanov i Nikola Damjanov

Lektura i korektura:

Branislav Božović

Izrada i održavanje WEB stranice:

Nikola Damjanov

Kontakt

E-mail adresa: tajnizacin@gmail.com

Tel: 063/276262

ISSN (Online): 2812-8184